

Medias skildringar av hälsa

En diskursteoretisk analys av begreppet hälsa
genom tre dagstidningar och en tidskrift från åren
1962 och 1994

Björn Gräslund

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete avancerad nivå 126:2022

Ämneslärarprogrammet: 2018-2023

Handledare: Ida Al Fakir

Examinator: Pia Lundquist Wanneberg

The portrayals of health by the media

A discourse theoretical analysis of the concept of health through three daily newspapers and a magazine from the years 1962 and 1994

Björn Gräslund

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES

Master Degree Project 126:2022

Teacher Education Program: 2018-2023

Supervisor: Ida Al Fakir

Examiner: Pia Lundquist Wanneberg

Sammanfattning

Denna magisteruppsats undersöker hur begreppet *hälsa* skildrats av tre dagstidningar och en tidskrift - åren 1962 och 1994. Forskningsinstansen är kvalitativ och bygger därmed på ett hermeneutiskt förhållningssätt. Analysen realiseras genom ett *diskursteoretiskt angreppssätt* kombinerat med *framing theory* som den *semiotiska innehållsanalysen* innefattar. Syftet med studien är att ta reda på hur begreppet hälsa skildrats i media, vid den brytpunkt som svenska skolans grundlag tillkännagavs och vid den brytpunkt då begreppet hälsa kom att beteckna ett skolämne i läroplanen. Hur skildrade *Tidskrift för hälsa* samt dagstidningarna *Aftonbladet*, *DN* och *SvD* begreppet *hälsa* den månad som nya grundskolelagen år 1962 tillkännagavs av riksdagen? Hur skildrade *Tidskrift för hälsa* samt dagstidningarna *Aftonbladet*, *DN* och *SvD* begreppet *hälsa* den månad som förordningen om ny läroplan år 1994 beslutades av regeringen? Skiljer sig diskurserna åt kring begreppet *hälsa* mellan artiklarna och åren?

Studiens teorier, metoder, begrepp och vetenskapliga modell har bidragit till att dyka djupare in i det språkmönster som artiklarnas text konstitueras genom. Det innebär att den operationalisering som studien använder blottlägger en latent innebörd; vilket formats genom epistemologiska diskurser och föreställningar av objektivitet - som styrs genom ideologiska utsagor. Tidigare forskning tar upp hur hälsa kan förstås som kunskapsobjekt, hur diskurser kring hälsa förändrats och påverkat hur staten och medborgare betraktat det, samt hur tre olika epistemologiska diskurser påverkar skildringen av begreppet - men även studiens undersökning av det valda källmaterialet. Det skiljer sig en hel del mellan hur begreppet *hälsa* skildrats, beroende på redaktör och format (tidskrift eller dagstidning). Detta beror delvis på att vald tidskrift belyser begreppet *hälsa* fler gånger och delvis på att det finns mer epistemologisk substans i dessa artiklar. Vid det första nedslaget i undersökningen, år 1962, var inte den vetenskapliga *salutogena* ansatsen uppfunnen, vilket den *patogena* ansatsen var, ändå visar slutsatsen på att två olika artiklar skildrade begreppet hälsa utifrån denna ansats det året. Vid det andra nedslaget, år 1994, visar slutsatsen på en kartläggning av definitionen för begreppet hälsa - styrt av val, livsstil och kost. Resultaten synliggör även olika former av *makt*, som har en ödesdiger relation till funktionen *kunskap*. Den *diskursteoretiska* analysen påvisar ett schema där det blir explicit *vem* som utövar *makt* när medias skildring av begreppet hälsa genomförs och *hur* ett dolt språkmönster i texten struktureras.

Abstract

This master's thesis examines how the concept of *health* is portrayed by three daily newspapers and a magazine; the years 1962 and 1994. The research body is qualitative and is therefore based on a hermeneutic approach. The analysis is realized primarily through a *discourse theoretical approach* combined with *framing theory* and *semiotic content analysis*. The purpose of the study is to find out how the concept of *health* is portrayed in the media; at the breaking point that was completely decisive for the establishment of the school's first curriculum, and at the breaking point that made the later process possible, when the concept of *health* came to denote a school subject in the curriculum. How did the magazine *Tidskrift för hälsa* and the daily newspapers *Aftonbladet*, *DN* and *SvD* portray the concept of health in the month that the new primary school law in 1962 was announced by The Parliament? How did the magazine *Tidskrift för hälsa* and the daily newspapers *Aftonbladet*, *DN* and *SvD* portray the concept of health in the month that the regulation on the new curriculum in 1994 was decided by the government? Do the discourses around the concept of health differ between the articles and the years?

The study's theories, methods, concept and scientific model have all contributed to diving deeper into the language pattern through which the text of the articles is constituted. This means that the operationalization that the study uses, exposes a latent meaning; which is shaped by epistemological discourses and notions of objectivity - which are governed by ideological statements. Previous research addressed the way the media portrays it, how the reactions looked like among society's largest private sport organizations in 1962 and 1994, how the concept of *health* related to the state and citizens and where the research shed light on what the concept of *health* should be regarded as, as well as how three different epistemological discourses influence the depiction of the concept; but also the examination of the source material chosen. There is a great deal of difference between how the concept of *health* is portrayed, depending on the editor and format (*magazine* or *newspaper*). This is partly due to the fact that the journal highlights the concept of *health* more times, but also to the fact that there is more epistemological substance in these articles. At the very first impact of the survey, the scientific term *salutogenic approach* was not invented, which the *pathogenic approach* was, yet the conclusion shows that two articles depicted the concept of *health* based on this approach in that year. At the second impact, the conclusion shows a mapping of the definition for the concept of health - governed by choice, lifestyle and diet. The result also shows different forms of *power*, which have a fatal relationship to the function of *knowledge*. The *discourse theoretical* analysis exposes a scheme where it becomes explicit *who* exercise power through the media's portrayal of the concept of health and how a hidden language pattern in the text is structured.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Disposition	2
1.2 Centrala begrepp	3
1.3 Bakgrund	3
1.3.1 Skolverkets skildringar av idrott och hälsa år 1962 och 1994	3
1.3.2 Opiniorer kring skolreformerna - åren 1962 och 1994	3
1.3.3 Medias betydelse för samhälle och opinioner	5
1.3.4 Media, en skildrande regissör	6
1.3.5 Aftonbladet, DN, SvD och Hälsa	8
2. Syfte och frågeställning	9
2.1 Syfte	10
2.2 Frågeställning	10
3. Kunskapsöversikt	10
3.1 Kunskapsobjektet hälsa	11
3.2 Föränderliga diskurser kring hälsa	12
3.3 Den epistemologiska diskursens effekt och påverkan på teori, metod, begrepp och fenomen	14
4. Begrepp, teorier och modell	18
4.1 Vetenskapliga begrepp	18
4.2 Teoretiska utgångspunkter	19
4.3 Vetenskaplig modell	21
5. Metoder	25
5.1 Forskningsdesign	25
5.2 Datainsamlingsmetod	26
5.3 Analysmetod	27
5.4 Källkritiska aspekter, tillförlitlighet och etiska överväganden	28
5.5 Avgränsning och Urval	30
6. Resultat och analys	31
6.1 Juni, år 1962	32
6.1.1 Dagens Nyheter	32
6.1.2 Svenska Dagbladet	33
6.1.3 Aftonbladet	33
6.1.4 Tidskrift för hälsa	34
6.2 Februari, år 1994	37
6.2.1 Dagens Nyheter	37
6.2.2 Svenska Dagbladet	38
6.2.3 Aftonbladet	38
6.2.4 Tidskrift för hälsa	40

7. Diskussion	42
7.1 Metoddiskussion	45
7.2 Vidare forskning	47
8. Referenslista	48
8.1 Källmaterial	48
8.2 Elektroniska källor	48
8.3 Litteratur	54
8.4 Bilagor	57

Stort tack till
Gymnastik- och idrottshögskolan,
Södertörns högskola
samt
Ida för vägledning.

1. Inledning

År 1962 kan ses som en viktig brytpunkt för den svenska skolan eftersom det var året då en ny grundlag inrättades. Grundlagen innebar ett nytt skolsystem där skolgången i grundskolan både blev längre och mer omfattande. Enligt Hedenborg och Kvarnström (2019) förbättrade systemet jämställdheten i skolan och ledde till en nedmontering av landets flickskolor. Med den nya skollagen infördes läroplanen och kan jämföras med *normalplanen* som var den tidigare beteckningen för skolans styrdokument (Florin, 2010). Läroplanen reglerar namngivningen av skolämnen och de centrala innehållen, med mycket annat. Sedan 1962 har fenomenet hälsa inte bara fått en mer framträdande roll av innehållet, dessutom döptes så småningom ett skolämne om efter begreppet. Detta skedde drygt 30 år senare - år 1994, då en ny skolreform antogs och ämnet idrott (tidigare gymnastik) ändrade namn till *idrott och hälsa*. I samband med detta förändrades det centrala innehållet markant. Baserat på dessa två brytpunkter, vid vilka 1962 och 1994 års läroplaner antogs, formades en teoretisk avgränsning för denna studies syfte. Hur skildrade olika medier begreppet hälsa vid dessa tidpunkter? Skolväsendet utgör det samhällsorgan som påverkat flest medborgare i Sverige sedan år 1842 - då folkskolan inrättades (Hedenborg & Kvarnström, 2019). Skolverket (tidigare Skolöverstyrelsen) ansvarar för utformningen av läroplaner. Det innebär bland annat att Skolverket har det slutgiltiga ansvaret för legitimeringen av de specifika definitioner som ingår i dessa riktlinjer; till exempel *hälsa*.

Dessutom finns det ett annat stort samhällsorgan som också har/haft möjlighet att påverka ett stort antal medborgare och har en opinionsbildande effekt; närmare bestämt *massmedia* (Hadenius, 2011). Massmedia utgör en bred förmedlingslänk mellan civilsamhälle och olika aktörer, varav flera mindre länkar bestående av medieorganisationer tävlar om att få störst uppmärksamhet bland samhällets medborgare. Vid denna förmedling av nyheter och information är det alltså istället olika medieorganisationer som bär ansvaret för hur specifika definitioner legitimeras då deras skildringar av fenomen och begrepp sker på ett specifikt sätt - styrt av rådande diskurser. Eftersom regissör härstammar från ordet *rego* som betyder styra (NE, u.å.-q) kan både media och skolväsendet utifrån dessa faktum ses som *opinionsbildande regissörer*. Dessutom arbetar båda två regissörerna lateralt med varandra ur den aspekten att skolan framförallt påverkar *barn* samtidigt som media framförallt påverkar *föräldrar* i samhället. Förutom tre av de största dagstidningarna som dominerade nyhetsflödet vid dessa två brytpunkter, har även *Tidskrift för hälsa* valts eftersom det var den enda tidskrift i Sverige

som fokuserade på hälsa som *kunskapsobjekt* fram till år 1987, då tidskriften *iForm* etablerades (Tolvhed & Hakola, 2018). På så vis kan studiens analys nyanseras och ge en bredare uppfattning kring *hur* begreppet hälsa har skildrats dessa år. Även om det inte går att ta reda på hur svenska medborgares syn på hälsa såg ut när dessa två skolreformer antogs, kan fortfarande en undersökning av medias skildringar - *isolerat* till urvalet artiklar - säga *något* om de opinionsbildningar som möjliggjordes kring begreppet hälsa vid dessa brytpunkter.

1.1 Disposition

GIH:s uppsatsguide (Institutionen för Rörelse, Kultur och Samhälle, 2022) beskriver att relevant bakgrundsinformation för den särskilt intresserade läsaren kan läggas i [bilagor](#). Uppsatsen som sådan är indelad i sju kapitel och struktureras på följande sätt:

I kapitel 1.2 presenteras de centrala begrepp som används genomgående i uppsatsen.

I kapitel 1.3 exponeras en bakgrund som utgångspunkter till studiens forskningsområden.

I kapitel 2 framgår studiens syfte och den centrala frågeställningar som studien utgår ifrån.

I kapitel 3 kartläggs den tidigare forskning som uppsatsens empiri bygger på. Dessutom används forskningen för att kartlägga uppsatsens teori och syfte genom ett metaperspektiv, där både en kunskapsorganisering och kunskapsproduktion intar en central roll.

I kapitel 4 redogörs de teoretiska begrepp, utgångspunkter samt modell som speglar de perspektiv som arbetsprocessen utformats genom.

I kapitel 5 redogörs uppsatsens forskningsdesign (5.1) som strukturerar hur metoder använts, (5.2) förklarar tillvägagångssättet för datainsamlingen, (5.3) beskriver hur källmaterialet analyserats, (5.4) beskriver vilken hänsyn som tagits till de källor som använts, hur tillförlitlig metoden är samt vilka aspekter som behöver beaktas och (5.5) har varit viktig för arbetet med att strukturera uppsatsens stringens.

I kapitel 6 presenteras resultat och analys där källmaterialet analyserats och tolkats utifrån tidigare forskning, teori och analysmetod. Inledningsvis presenteras en förklaring till hur undersökningen disponeras samt en struktur över hur resultatet och analysen ordnas.

I kapitel 7 avslutas uppsatsen med en diskussion om resultat och analys (6), hur genomförandet av undersökningen gått till (7.1) och slutligen en framåtblick (7.2).

1.2 Centrala begrepp

Centrala begrepp som används genomgående i uppsatsen listas nedan och definieras utifrån Nationalencyklopedin (NE, u.å.). Fler begrepp för den särskilt intresserade; se [Bilaga B](#).

Begrepp - Ett uttryck som speglar en uppfattning/innebörd (NE, u.å.-b).

Fenomen - En företeelse som kan innehålla flera synonymer och förståelser (NE, u.å.-g).

Kunskapsobjekt - Epistemologiskt objekt; den samlade vetenskapen om ett fenomen/begrepp.

Salutogen - Hälsofrämjande ansats. Handlar om olika omständigheter som bidrar till god hälsa. Introducerades av sociologen Aaron Antonovsky år 1979 (NE, u.å.-s).

Patogen - Sjukdomsframkallande ansats. Handlar om olika sjukdomstillstånd, som vanligen framkallas av bakterier, virus, svampar, protozoer, maskar eller leddjur (NE, u.å.-p).

1.3 Bakgrund

Den bakgrund som behandlas i detta kapitel bör betraktas som utgångspunkter för uppsatsen.

En mer detaljerad bakgrund till skolans och medias framväxt hänvisas till [Bilaga C](#).

1.3.1 Skolverkets skildringar av idrott och hälsa år 1962 och 1994

Enligt Ekberg (2014) är relationen mellan idrott och hälsa oklar och belyser Bernsteins teori om att utbildning är ett fält. Precis som inom alla fält så pågår det en kamp mellan och inom olika diskurser och aktörer, inte bara för att definiera fältet; utan också för att definiera vilken kunskap som borde anses legitim. När det kommer till det fält som Skolverket inbegrips i finns det flera aktörer som strider om tolkningsföreträden och formuleringsprivilegier. I utkanten av detta fält finns *klassrummen*, där elever (samhällets alla barn) är mottagare av kunskap vilket gör Skolverkets samhällsroll som regissör unik. Den andra regissören och som undersöks i denna studie är *media*. Detta kapitel angränsar därmed, snarare än grundlägger bakgrunden till studiens syfte och finns att tillgå för den detaljintresserade i [Bilaga D](#).

1.3.2 Opinioner kring skolreformerna - åren 1962 och 1994

Enligt Sandahl (2004) har skolans idrottsundervisning reformerats avsevärt under 1900-talets andra hälft och de första läroplaner samt kursplaner som infördes år 1962 har väldigt lite gemensamt med dem som kom ut år 1994. Detta kan bero på flera faktorer, grundidéerna bakom den enhetliga skolformen kanske har störst betydelse. Mellan år 1965 och 1994 visar Lundmarks (2006) undersökning - som bygger på fyra olika utbildningsfilosofier från

Englunds doktorsavhandling (1986) - att den idémässiga enhetliga skolform som format kursplanerna varit vitt skilda. Denna konklusion tyder på *konflikt* och enligt Lundmark (2006) kan det antingen bero på statsmaktens ståndpunkter, olika opinioner i samhället eller att ämnenas olika innehåll kräver olika filosofier. Vad som först bör nämnas är att de reformer som gjordes år 1962 och 1994 skedde utifrån en statlig kommitté (Sandahl, 2004). År 1969 samt 1980 fick dock privata aktörer vara med i utredningarna - organisationer som försökte påverka Skolverkets läroplan. Varför dessa kom att uteslutas tror Sandahl (2004) beror på att statsmaktens mål med skolidrotten, år 1994, inte längre var förenliga med aktörernas.

Vidare menar Sandahl (2004) att Skolverkets reformer av idrottsämnet ses som en omvälvande process som kännetecknas av tre huvudsakliga tendenser: idrott och idrottsgrenar har fått en alltmer marginaliserad status, en tilltagande vilja för att teoretisera ämnet samt att innehållet karaktäriseras av en växande otydlighet. Frågan är hur skolreformerna mottagits och hur reaktionerna bland berörda parter såsom idrottslärarkåren, utbildningssäten och den frivilliga föreningsidrotten sett ut. I Sandahls studie (2004) omfattas "idrottslärarkåren" av Svenska gymnastiklärarsällskapet (nuvarande Svenska idrottsföreningen) och Lärarförbundet. "Utbildningssäten" för idrottslärare omfattas av GIH. "Den frivilliga föreningsidrotten" omfattas av Riksidrottsförbundet. Dessa aktörers opinioner anser Sandahl (2004) vara de viktigaste för svenska idrottsundervisningens vidkommande. Enligt undersökningen väckte Lgr 62 (Läroplan för grundskolan, 1962) relativt likartade reaktioner bland de olika aktörerna. Genomgående visades missnöje med läroplanens innehåll. Lpo 94 (Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, 1994) bemöttes med ett enstämmigt och gemensamt missnöje. Den frivilliga föreningsidrotten avvisade läroplanen i dess helhet, framförallt riktades kritiken mot innehållet i ämnet och tidstilldelningen, precis som mot Lgr 62 fast i högre utsträckning. Enligt Sandahl (2004) accepterade inte den frivilliga föreningsidrotten de kunskapsområden som kom att ersätta de gamla huvudmomenten (tillgås i [Bilaga E](#)). Skolan är en viktig plats för hälsofrämjandet enligt forskarna Nilsson och Lindström (1998) och Sandahl (2004) poängterar att existensen av idrottsämnet i skolan från år 1962 till 1994 motiverats utifrån detta perspektiv. Taktiken som använts för att få igenom olika förändringar har dock karaktäriserats annorlunda mellan åren (Sandahl, 2004). Under 1960-talet handlade det om att stärka eleverns fysiska hälsa inför arbetslivet och under 1990-talet handlade det mer om den positiva effekten kring ökad teoretisk inläring samt förhindrandet av skador och sjukdomar.

1.3.3 Medias betydelse för samhälle och opinioner

Skolväsendet har i det moderna samhället fyllt den unika rollen som enda institution att nå ut till samtliga medborgare. *Media* är den andra maktfaktorn att ta hänsyn till, vars makt vuxit sedan den statliga rätten att ta bort mediernas innehåll slopades år 1840 (Hedenborg och Kvarnström, 2019). Medias opinionsbildande funktion härrör just från *makt* och *inflytande* som rymmer flera dimensioner. Enligt Strömbäck (2009) handlar dessa dimensioner översiktligt om mediernas makteffekter (*makt* över sin publik) och mediernas *makt* över det egna innehållet. *Massmedia* besitter båda dessa egenskaper och därmed menar Nord och Strömbäck (2012) att medierna och journalistiken haft stor betydelse för både demokratin och opinionsbildningen. För att tidigare ta reda på hur stor betydelse för opinionsbildningen media haft utfördes fördjupade studier redan i slutet av 1940-talet inom politisk opinionsbildning, av Paul Lazarsfeld (Nord & Strömbäck, 2012). Dessa studier konstaterade att såväl nyhetsförmedling som kampanjande hade en mycket begränsad förmåga att styra hur människor faktiskt röstade vid politiska val (Nord & Strömbäck, 2012). I den mån människor påverkades, var det huvudsakligen en förstärkning av redan befintliga åsikter. Lazarsfelds slutsats blev därmed att media framförallt förstärker redan befintliga opinioner; vilket i sig är en effekt av opinionsbildning även om den inte är lika idealiskt styrd som Nord och Strömbäck (2012) beskriver. Enligt Nord och Strömbäck (2012) präglas ofta forskningen om media av en förenklad version som innebär att medierna endast bidrar till att skapa upplysta och engagerade medborgare; en bild som inte visar hela sanningen. Han menar att det inte finns en universell sanning om mediernas funktion eftersom det inte går att förutse vilka samhällseliga konsekvenser en viss mediesituation får, dessutom kan inte de ideal som media målar upp frikopplas från andra ideal och samhällsprocesser. Men oavsett om media kan eller inte kan påverka vad människor ska tycka påverkar de oundvikligt vilka medievanor människor har (Weibull, 1983). Detta beror på att media kan ta reda på medborgares preferenser genom att utföra regelbundna publikmätningar och attitydundersökningar av olika slag. Vidare menar Nord och Strömbäck (2012) att när det gäller kommersiellt syfte, såsom t. ex. hälsoprodukter, handlar det istället om att ta reda på hur stor efterfrågan ser ut kring ett visst utbud för att därefter kunna bestämma prissättningen för reklamutrymme.

Men finns det några andra skillnader mellan innehållet i olika tidningar, förutom styrningen från preferenser samt efterfrågan? Nordling och Stúr (2009) framför i sin studie att journalister och krönikörer, i motsats till ledarskribenter, hellre behandlar politiska *händelser*

- t. ex. nyheter - än politiskt *innehåll*. Detta menar Nordling och Stúr (2009) beror på att analyser av politiskt innehåll lättare kan uppfattas som partiska. Vidare menar de att den kommenterande nyhetsjournalistiken är generellt mindre intresserad av att bidra till dialog eftersom dess syfte är att åstadkomma samhällseliga förändringar vars retorik inriktas på att få det sista ordet i varje fråga. Detta skiljer sig från tidningarnas ledarsidor vars avsikt snarare är att föra fram tidningsredaktörernas ideologiska åsikter - ett politiskt innehåll (Nordling & Stúr, 2009). Dessa faktum tyder på att det finns olika strukturer inom rådande diskurser inom den redaktionella verksamheten. Hadenius (2011) belyser att den tidningsjournalistik som dominerade i början av 1960-talet skiljer sig drastiskt från journalistiken runt millennieskiftet. Journalister på den tiden sympatiserade i regel med det parti som tidningsredaktionen stod närmast. Ledande journalister som stod ansvariga för ledarsidor hade ofta uppdrag från det närstående partiet (Hadenius, 2011). När det sedan kommer till medborgares val av tidning har detta traditionellt sett styrts utifrån ideologi (Strömbäck, 2009). Enligt Hadenius (2011) hade flera svenska chefredaktörer i slutet av 1960-talet ett partipolitiskt uppdrag av något slag. Ungefär 40 procent av alla chefredaktörer satt i kommunfullmäktige - detta illustrerar dåtidens nära band mellan massmedia och politik, vilket kunde skapa konflikter mellan ägarnas intresse av insyn och redaktörernas oberoende nyhetsjournalistik. Därmed skiljer *DN* (*Dagens Nyheter*), *Aftonbladet* och *SvD* (*Svenska Dagbladet*) sin nyhetsjournalistik från åsiktsjournalistiken (ledarsidorna) idag samtidigt som de kallar sin nyhetsjournalistik för oberoende eller obunden (NE, u.å.-a,-c,-t).

1.3.4 Media, en skildrande regissör

Enligt Hall (1980) genomsyras nyhetsflödet av en kapitalistisk samhällsideologi. Det innebär att det journalistiska arbetet reproducerar samhällets dominerande syn - utifrån vilka skeenden, aktörer eller frågor de anses bör skildras (styrt av ideologi). Innebörden av texternas skildringar fullbordas däremot först i och med publikens tolkningar (Nord & Strömbäck 2012). I en process som sådan är inte bara budskapet det viktiga, enligt en SOM-undersökning (1992), utan även *vem* som framför det - mediepubliken är meningsskapande. Människor både producerar och reproducerar föreställningar utan att själva veta om det. Men den mest betydande *makten* finns fortfarande hos medieföretagen där journalister och redaktörer bör ses som dess främsta förmedlare (Richardson, 2007). Enligt Hall (1980) ska detta aldrig underskattas - genom att kunna sätta nyhetsdagordning och skildra nyheter på ett visst sätt normaliseras också en bestämd världsbild (Nord & Strömbäck

2012). Richardson (2007) beskriver en journalistisk *diskurs* som formar journalistikens åsikter och skildringar - den utgår från tre specifika drag; dess textuella karaktär, dess produktion och konsumtion av texter samt journalistikens relation till sociala idéer och institutioner (t. ex. begreppet hälsa och Skolverket). Dessa drag är också sammanhängande, menar Richardson (2007), eftersom källmaterialet och skildrandet av det länkas ofta samman där handlingar och åsikter framträder från sociala aktörer med *makt*. Det är därmed omöjligt att välja och komponera vilka nyheter som är mest lämpliga utan en föreställning om publik eller målgrupp. Utifrån detta kan det anses vara felaktigt att överväga problem kring modern demokrati, sociala värderingar och den fortsatta existensen av fördomar och sociala orättvisor utan att hänvisa till medias skildringar och inflytande över opinionsbildningen menar Richardson (2007).

Enligt Ögren (2007) spelade medias skildringar en avgörande roll för legitimeringen av lobotomi både i USA och Sverige några år efter att denna operationsmetod introducerats, medier i USA var dock mer kritiskt lagda. En tänkbar teori kan enligt Ögren (2007) vara att en starkare paternalism rådde inom den svenska medicinska kulturen jämfört med den amerikanska - något media som en *skildrande regissör* avspeglade då de valde att i stort sett framställa metoden lika positiv som överläkaren i undersökningen förespråkade. Ögren (2007) beskriver dock inte denna händelse som unik, speciellt inte för tidskrifter då de primärt behandlar kunskapsämnen med hjälp av *experter*. Problemet med detta är att journalistikens bevekelsegrund ofta kan skifta - från att vilja vara kritisk och oberoende i tillvägagångssättet när undersökningen sker till att vilja skapa en djup och tillförlitlig text om ämnet som undersöks - genom att förlita sig på *experters* kunnande; skildringen färgas av deras perspektiv. När det kommer till dagstidningar antyder Ögren (2007) att media länge ansett att de objektivt rapporterar nyheter utan någon nyansering - men när det kommer till uttalad medicinsk kunskap från en expert inom ett specifikt område sker det alltid i media genom en berättelse, utformat av journalister och andra professionella författare inom organisationen. Skillnaden mellan dagstidning och tidskrift - förutom att en dagstidning släpps dagligen och tidskrifter månatligen - är därmed att tidskrifter anpassar innehållet oftare efter *experter* som säger hur ett kunskapsobjekt bör förstås (Ögren, 2007). Detta kallas för *expertmakt* och lyser genom tidskrifter mer implicit vilket beror på att informationsmedlet ska uppnå den *epistemologiska diskursens* (kunskapssynens) krav som ställs på vetenskapen.

En annan intressant slutsats som Karlsson (2021) lyfter fram från sin studie om medias skildring av unga kvinnor i marginaliserade områden är att alla samhällen har en historia. Historien påverkar alltid medias urval, men också *hur* diskussionerna kring dem kan se ut. Till exempel begår fler män än kvinnor våldsbrott i Sverige enligt Brå (Brottsförebyggande rådet, 2022); och kan förklara varför män som kategori lyfts fram i media på ett annat sätt än kvinnor inom den kontexten (Karlsson, 2021). Historien påverkar därmed också medias skildringar av begreppet *hälsa* - Lindholm och Östergren (2012) antyder att media framförallt utgått från är den *patogena* synen under modernismens tidsepok. När det sedan kommer till hur *transparent* media är menar Grynko (2012) att denna fråga handlar om idéerna kring oberoende och öppenhet - hur oberoende media är från samhällets aktörer eller organisationer med makt samt hur öppen media är med att visa hur de skildrande processerna går till.

1.3.5 Aftonbladet, DN, SvD och Hälsa

De möjligheter som finns idag kring valet av nyheter har inte alltid varit lika självklara på grund av den digitala och teknologiska utvecklingen. Detta innebar dock inte att tidningsbolagen gått i konkurs, snarare att en anpassning skett. *DN*, *SvD* och *Aftonbladet* tillhör fortfarande den skara nyhetsförmedlare som är bland de största i Sverige (Ocast, u.å.) - precis som de var år 1962 och 1994. När det kommer till den skildring som uppsatsen undersöker var *Tidskrift för hälsa* den första tidskriften i Sverige med att skildra hälsa som kunskapsobjekt (Tolvhed & Hakola, 2018). Enligt Tolvhed och Hakola (2018) är medier som fokuserar på ett specifikt kunskapsområde mer användbara när det kommer till att fånga fler diskurser jämfört med vad traditionella nyhetsförmedlare är. Innan en undersökning sker bör en snabb överblick av aktörerna bakom källmaterialet granskas (Patel & Davidsson, 2019).

Aftonbladet - Idag en oberoende socialdemokratisk kvällstidning från Stockholm grundades år 1830 och är den äldsta av uppsatsens tre tidningar (NE, u.å.-a). Under 1950-talet köpte fackorganisationen LO tidningsbolaget - även om *Aftonbladet* såldes år 1996 behöll LO kontrollen över den politiska inriktningen, som innebar en tydlig vänsterprägel. År 1994 etablerade sig *Aftonbladet* som första dagstidning på internet, dock dröjde det tills året efter för att nyheter skulle tillföras - då innehållet först endast kännetecknats av kulturell bildning.

Dagens Nyheter (DN) - Idag en oberoende liberal morgontidning från Stockholm, grundades år 1864 och är därmed den näst äldsta tidningen i uppsatsens undersökning. Under 1890-talet blev *DN* Stockholms största tidning (NE, u.å.-c). Relationen mellan *DN* och ett liberalt parti

startade inte förrän år 1923 då intresset för sociala reformer ökade. Under andra världskriget intog *DN* en försiktig hållning och understödde samlingsregeringens beslut, och tog därmed inte lika tydligt opinion i kriget såsom tyskvänliga *Aftonbladet*. På 1960-talet öppnade tidningen upp för andra åsikter än redaktionens egna uttalade på ledarsidan. Bland annat tilläts en radikal vänsteropinion på kultursidan. År 1973 gick tidningen ut som oberoende från politiska partier samtidigt som ledarredaktionen gick i tydlig liberal linje (NE, u.å.-c). *DN* har haft en ledande ställning som opinionsorgan sedan mitten på av 1900-talet (NE, u.å.-c).

Svenska Dagbladet (SvD) - Idag en obunden moderat daglig morgontidning från Stockholm, grundades år 1884 och är därmed den "modernaste" tidningsredaktionen av dessa tre. *SvD* intog liknande strategi som *DN* men med något starkare engagemang för att det som skedde utomlands var grannländernas ensak. *SvD* hade något mer ansträngd ekonomi än *DN* samt *Aftonbladet* på grund utav uppförandet av ett stort tidningshus i Stockholm. Tack vare upphandlingar på 1980-talet kunde *SvD*:s politiska och ideologiska hållning bli friare, år 1982 klipptes tillslut alla politiska band till Moderaterna (NE, u.å.-t).

Tidskrift för hälsa - Den äldst bevarade tidskriften i Sverige inom det kunskapsområde som *hälsa* omfattas av, grundades år 1940 (Tolvhed & Hakola, 2018). Tidskriften - tidigare betecknats som *Solvikingen* och *Waerlands månadsmagasin* - är ett organ till Riksförbundet Hälsöfrämjandet och grundades samma år (NE, u.å.-r). Det fanns ingen direkt konkurrent till tidskriften förrän år 1987. Enligt Tolvhed och Hakola (2018) låg tidskriftens fokus vid 1960-talet på både individens och samhällets *hälsa* utifrån en ekologisk utgångspunkt med ett utpräglat förespråkande för de goda effekterna som kunde nås genom intag av fullkornsmat, färsk råvaror och grönsaker samt från utövandet av gymnastik och aktivt friluftsliv. Dessutom markerade tidskriften starkt emot tobak, alkohol och processad mat - men även kärnkraft vilket var en helt annan ideologisk fråga (Tolvhed & Hakola, 2018). Tidskriften började tydligt skifta fokus under 1990-talet, innehållet började alltmer beröra det estetiska; skönhet och utseende - omslagen utgjordes av smala kvinnliga modeller med olika konstlade kroppsställningar. Enligt Tolvhed och Hakola (2018) verkar det som att tidskriftens definition av *hälsa* under detta årtionde är ekvivalent med slankhet, femininitet och eget ansvar.

2. Syfte och frågeställning

Följande kapitel behandlar studiens syfte och centrala frågeställning.

2.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur begreppet *hälsa* skildrades i media vid den brytpunkt som ny grundskolelag tillkännagavs av riksdagen samt vid den brytpunkt då begreppet *hälsa* kom att beteckna ett skolämne i läroplanen.

2.2 Frågeställning

Hur skildrade *Tidskrift för hälsa* samt dagstidningarna *Aftonbladet*, *DN* och *SvD* begreppet *hälsa* den månad som nya grundskolelagen år 1962 tillkännagavs av riksdagen?

Hur skildrade *Tidskrift för hälsa* samt dagstidningarna *Aftonbladet*, *DN* och *SvD* begreppet *hälsa* den månad som förordningen om ny läroplan år 1994 beslutades av regeringen?

Skiljer sig diskurserna åt kring begreppet *hälsa* mellan artiklarna och åren?

3. Kunskapsöversikt

Uppsatsens empiri bygger på den tidigare forskning som detta kapitel presenterar. Ingen tidigare forskning har hittats som står i direkt paritet till studiens syfte - utifrån ett liknande teoretiskt och metodologiskt ramverk. Därmed uppstod en möjlighet att fylla igen några av de kunskapsluckor som existerar, vilket i sin tur kan öka studiens vetenskapliga relevans. Eftersom den metodologiska teoribildningen i detta fall är ovanlig kan dock ett ställningstagande till resultatdelen också kompliceras. De kunskapsområden, teorier, begrepp och fenomen som forskningen tar upp är alla relevanta ur olika perspektiv. Antingen belyses de forskningsfält som studiens syfte utgår ifrån samt angränsar till eller så belyser forskningen innebörden av de begrepp, fenomen och teorier som uppsatsens empiri bygger på. Detta presenteras i *syntes* under respektive titel och handlar om följande:

3.1 Kunskapsobjektet hälsa: Eriksson (1996) konstaterar problematiken kring innebörden av hälsa och Quennerstedt (2006) belyser ett perspektiv för hur det går att definiera fenomenet.

3.2 Föränderliga diskurser kring hälsa: Tolvhed och Hakola (2018) förklarar hur individualiseringen av hälsa uppstått och Hanell (2017) problematiserar statsmaktens relation till hälsa och kunskapsområdet det omfattas av.

3.3 Den epistemologiska diskursens effekt och påverkan på teori, metod, begrepp och fenomen: Neuman (2003) förklarar hur vi kan förstå en diskurs, E. Andersson och I. Andersson (2005) teoretiserar den effekt och påverkan som diskurser har på teori, metod,

begrepp och fenomen - vilket bestämmer *hur* medias skildringar och opinionsbildningar går till.

3.1 Kunskapsobjektet hälsa

Enligt *Tidskrift för hälsa* (1962) höll sig Henry Ford till satsen "Den kortaste vägen till hälsa heter promenadvägen" - detta kan få en forskare att fundera över vad hälsa verkligen innebär. Enligt Quennerstedts (2006) avhandling är inget självklart när det kommer till dess innebörd eller ur vilket perspektiv det borde ses ur. Eriksson (1996) belyser att detta faktum verkar vara ett evighetsproblem, då det aldrig går att finna en helt tillfredsställande definition. Hälsa kan ses som ett intressant kunskapsobjekt; kanske på grund av denna kontingens som råder över fenomenets innebörd. Det kan tolkas på olika sätt beroende på sammanhang, samtidigt som den möjligtvis vanligaste definitionen tillgänglig kan anses relativt abstrakt eftersom den omfattar flera perspektiv. Definitionen kommer från Världshälsoorganisationen (The World Health Organization [WHO]) redan år 1948 - de definierar *hälsa* på följande vis: "Ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande". En definition som fortfarande dominerar inom många rådande diskurser rörande hälsa och där det fysiska, psykiska och sociala perspektivet av tillstånd inbegrips. Utifrån denna definition, menar Quennerstedt (2006), bör hälsa ses som en *resurs* som skapas och utvecklas inom relationen mellan individ och omgivning - och bakom varje definition finns det *makt* (Foucault, 1980). Under den kuliss som bestämmer det *sätt* som medias skildringar sker på finns det en latent *maktapparat*, med andra ord. Den sätter strikta gränser för *hur* diskurser struktureras och vidare bildar praxis för de normer som medias skildringar av t. ex. begreppet hälsa förhåller sig till. Det beror på att diskurser vill nå hegemoni - det vill säga organisering av samtycke (Barrett, 2012). Synen på hälsa kan implicit likna ett skiftande ansikte genom historien även om det explicit kanske inte alls sett ut så utifrån det faktum att WHO:s definition *inte* omformulerats på över 70 år.

Oavsett om vetenskapen definierar nya fenomen och begrepp eller ej, behöver det inte betyda att synsätten som stämmer överens med dessa uttalade definitioner uppstod i samband med detta. Däremot ökar sannolikheten för att fler människor kommer att ta del av de synsätt som stödjer definitionerna *efter* att en legitimering inträffat. Detta beror på att rådande diskurser ständigt söker ny kunskapsproduktion (Neumann, 2003). På så vis bestämmer olika definitioner (tills de byts ut) hur kommande generationer ska förhålla sig till hälsa som

kunskapsobjekt. Den *salutogena* ansatsen t. ex - bara för att Antonovsky formulerade och definierade denna ansats år 1979 behöver det inte betyda att liknande synsätt inte fanns innan dess (NE, u.å.-s). Dock händer det något i samband med att något nytt legitimeras; möjligheten för ny kunskapsproduktion inom vetenskapen kan plötsligt ske utifrån denna "kristalliseringspunkt". Quennerstedt (2006) kan användas som exempel där han lyfter betydelsen av att lära ut hälsa i skolan utifrån en *salutogen* ansats och menar att den skulle möjliggöra ett annat hälsoperspektiv i ämnet idrott och hälsa än den patogena då den uppmärksammar kvaliteter, förmågor och kunskaper som elever kan utveckla. Vidare menar Quennerstedt (2006) att det därigenom går att peka på möjliga bidrag som ämnet kan ge i elevers hälsoutveckling. Sveriges statliga myndighet som ansvarar för nationella hälsofrågor - och därmed möjligtvis har en viss påverkan på samhällsdebatten kring detta område - har länge utgått från WHO:s definition av hälsa (Folkhälsomyndigheten, 2022b). Vad som är intressant med detta är att *hälsa* fått ett växande utrymme i styrdokumentet för ämnet idrott och hälsa utan att Skolverket någonsin tydliggjort begreppet (Lindholm & Östergren, 2012).

3.2 Föränderliga diskurser kring hälsa

Enligt Hogstedt (Sundin et al., 2005) har den svenska folkhälsan förbättrats markant sedan 1700-talet - delvis tack vare folkhälsopolitiska insatser som gjort att levnadsstandarden ökat. Enligt Johannisson (1990) är denna utveckling även historiskt sammanflätad med den medicinska kunskapens landvinningar. Johannisson menar att hälsoinformation till folket var ett av de viktigaste redskapen som svensk folkhälsopolitik redan på 1750-talet hade tillgå. Under denna period, som Foucault (1973) kallat för klinikens födelse, var barnadödligheten ett av de stora folkhälsoproblemen i Sverige - så mycket som vart femte barn dog innan de hade fyllt ett år (Hanell, 2017). Därmed blev kategorin "småbarnsföräldrar" den grupp som hälsoinformationskampanjerna fokuserade mest på - eftersom ökad kunskap om hälsa kunde bidra till minskad spädbarnsdödlighet (Johannisson, 1990). Forskarna Tolvhed och Hakola (2018) skriver om individualiseringen av hälsa i antologin "Conceptualising public health" och menar på att upprätthållandet av en hälsosam population alltid varit målet för den social- och välfärdspolitik som bedrivits i nordiska länder. Under 1900-talet har den individuella hälsostatusen, enligt forskarna, inte ansetts vara en privat angelägenhet utan istället en del av den allmänna kollektiva utvecklingen, där medicinska experter och forskare varit betydande för konstruktionen av den samhällsbild som statsmakten förespråkade. I slutet av 1900-talet ändrades denna bild, eftersom i takt med att

konsumtionen ökade och det individuella uttrycket fick egna arenor förändrades även perspektivet för hur statsmakten uppfattade *hälsa* (Tolvhed & Hakola 2018). Tolvhed och Hakola (2018) menar att förebyggandet av sjukdomar alltmer började ses som medborgarnas egna ansvar istället för statens. Samtidigt som nya plattformar kring olika hälsosamma livsstilar började bli allt vanligare och ersätta de traditionsenliga, strukturella och ekonomiska förklaringar som tidigare fanns för folkhälsoproblemen.

Hanells (2017) avhandling visar på att den hälsokommunikation som den svenska staten förmedlar bara är en bråkdel av all den kommunikation som förs ut kring kunskapsämnet idag. Den moderna individen bygger primärt upp sin kunskap om hälsa utifrån en mängd olika diskursiva möten och andra erfarenheter som står utanför statsmaktens direkta kontroll - media fyller en stor funktionell roll i samband med detta. Enligt Hanell (2017) bör *hälsa* som fenomen betraktas som en ideologisk fråga och innebär att moraliska föreställningar aldrig kan isoleras från detta faktum - statsmakten borde därmed ha ett visst intresse för hur hälsa kommuniceras via media. Något Briggs och Hallin (2016) instämmer till, eftersom de menar att många metadiskursiva utlåtanden fortfarande tyder på att föräldrar bör inta rollen som mottagare av kunskap från medicinska forskare eller andra representanter från välfärdsstaten. Hanell (2017) använder en avhandling från Bourdieu (1977) för att sätta in ovanstående faktum i sitt perspektiv genom att förklara hur det barnmorskorna ägnar sig åt huvudsakligen är att utföra sitt professionella uppdrag - men ur en sociologisk synpunkt gör de det på ett sätt som försvarar marknaden för den kompetens de besitter. Mindre kontroll för staten gagnar statsmakten paradoxalt nog, eftersom ansvaret flyttas över till individen istället samtidigt som en (ny) miljardindustri kan dra in massa skatter.

Quennerstedt (2006) belyser den miljardindustri som uppstått kring hälsa - bland annat hälsoprodukter, hälsotips och hälsosamma metoder. Här kommer diskursernas behov av normativ bild in; vad anses hälsosamt och vad anses inte hälsosamt? Vetenskapen har haft en avgörande roll för hur olika synsätt rörande hälsa utvecklats (Foucault, 1973). Svaret på denna fråga färgas därför dels av Hanells (2017) *ideologiska kompass* (därmed moralisk, som innefattar estetik, sexualitet och beteende) och dels av de *epistemologiska diskurser* som främst dominerat medicinvetenskapen de senaste hundra åren (som innefattar bakteriologi, virologi eller ännu äldre; homeopati). Ifall vetenskapen implicerar att rörelse är bra för hälsan kan denna kunskap i sin tur nyttjas av civilsamhället och privata aktörer. Oavsett synsätt leder det dock till olika konsekvenser, även om den fysiska folkhälsan må vara bättre idag jämfört

med tidigare - mätt till att livslängden ökat och att människan vuxit i längd - har samtidigt den psykiska hälsan försämrats mellan år 1985 och 2014 enligt Folkhälsomyndigheten (2022a). Det kanske inte finns något ultimat synsätt, men utan tvekan bättre och sämre - mätt till människans (fysiska) utveckling (Höjer, 2016).

Slutligen belyser Tolvhed och Hakola (2018) ett annat perspektiv. De använder uttrycket *healthism* för att förklara hur folkhälsans riktning skiftat, och har i grunden samma ontologiska synsätt som Foucaults teorier om biopolitik (nämns nedan). Folkhälsans styrning har gått från en strikt disciplinerad variant till en mer sofistikerad sådan vars synliga modell förvandlats till en immanent inriktning som försöker påverka hur folk ska tänka, känna och uppfatta det dem ser och hör. Det innebär att individer inte bara ska *vilja* vara hälsosamma (ofta definierat genom experter) utan de ska också uppfatta sina val som *självständiga*; icke påverkat av andra (Tolvhed & Hakola, 2018). Påverkade är dock precis vad de moderna individernas viljor är, något Foucault (2002) kallar för biopolitik. Eftersom i det skeende som individen blir friare från direkt statlig kontroll öppnas också en kapitalistisk marknad upp som bygger på *expertkunskap* och innefattar *expertmakt*. Staten ska inte analyseras i denna uppsats, däremot kan *Tidskrift för Hälsa* ses som en annan ideal källa för att exemplifiera den reproducering av biopolitik/healthism som problematiserats. Statens och medias syn på hälsa har alltså ständigt utvecklats - åren 1962 till 1994 är inget undantag - och hela tiden styrt utifrån olika rådande diskurser. Hur dessa struktureras inom medias skildringar förklaras i nästa kapitel och används senare till *diskursanalysen* för att förstå resultatet av dess natur.

3.3 Den epistemologiska diskursens effekt och påverkan på teori, metod, begrepp och fenomen

Begreppet *hälsa* är ett kunskapsobjekt (*epistemologiskt* objekt) och ryms inom många olika diskurser och varje diskurs talar om olika saker enligt Foucault (1993). Vidare hur hälsa och media kan definieras, tolkas och förstås liksom diskursens, kunskapens och maktens roll över dess skildringar är ingen enkel uppgift att svara på. Därmed görs det induktiva försök, genom tidigare studier för att förklara hur diskurser struktureras men också påverkar diskussioner och skildringar rörande begreppet hälsa (därmed indirekt opinionsbildningen kring det).

Enligt Foucault (1970) strävar alla diskurser efter en målsättning, vilket inte är att definiera vad som är sant eller falskt som många misstolkar, utan det är att finna utsagor - med bäst

argument för aktuell kontext - som representation för att nå en hegemoni. Detta kan beskrivas som en *diskursiv kamp* där diskurserna som inte lyckats nå sitt mål stängs ute. På grund av detta faktum anser Neumann (2003) att diskurser fokuserar på epistemologi snarare än ontologi eftersom det är kunskapsproduktionen som utgör axiomet för att en kunskapsorganisation ska kunna ske - varav bäst argument sedan kan framföras. Men vad är då kunskap? Hanell (2017) använder begreppet "entextualisering", taget från författarna Bauman och Briggs (1990) samt Silverstein och Urban (1996), för att bilda sig en förståelse för hur kunskap uppstår och som är relevant att veta i samband med användningen av begreppet epistemologi (kunskapsteori). "Entextualisering" förklarar hur diskursiva enheter - t. ex. texter, berättelser eller påståenden - gör flyktiga handlingar och händelser till något konkret. För att konkretisera detta menar Hanell (2017) att kunskap innebär en diskursiv stabilisering av tidigare handling och händelse. *Kunskap* kan därmed ses som en *funktion* (precis som *makt*) som uppstår i relation mellan diskurs och handling - som i sin tur både kan påverka och bilda nya diskurser och handlingar.

Kunskap organiseras utifrån en praxis och färgar diskursen vilket gör att skildringar utformas på ett visst sätt, innebörden av ett fenomen fastställs och nya teorier samt metoder kan utrönas. Detta definieras som *epistemologisk diskurs*; ståndpunkter kring hur kunskapsorganisation sker - som i sig leder till olika opinionsbildningar. Problematiseringen av kunskap leder oss vidare till *maktens* roll eftersom den är avgörande för hur skildring och opinionsbildning går till samt för betydelsen av teori, metod, begrepp och fenomen - makten bestämmer diskursens ordning vilket också får sina konsekvenser. Foucault (1980) var först med att problematisera teorierna om kunskapens relation till makt. Enligt Börjesson och Rehn (2009) borde makt/kunskap läsas i ett ord, utan snedstreck eftersom makten och kunskapen är intimt ihopkopplade och orubbligt sammanflätade. Funktionen kunskap kan ses som en del av den maktapparat som innehåller en mängd regler; en viss mängd utsagor, klassifikationer och obligatoriska scheman för beroende, ordning och succession tillåts (Foucault, 2012). Detta faktum innebär att individer som saknar den specifika kunskapen som efterfrågas i en viss kontext inte heller har någon makt där - dessa individer fyller ingen funktion - vilket kan leda till missförhållanden, såsom hierarkier eller diktaturer. För att motverka detta behövs det andra former av diskurser.

Enligt E. Andersson och I. Andersson (2005) finns det epistemologiska diskurser för hur begrepp och fenomen framträder, vilket får konsekvenser för hur de senare tar sig uttryck i

text. De menar att olika kunskapssyn ligger till grund för alla större problemfrågor. Det gör att epistemologiska diskurser har en fundamental inverkan på teorier, metoder, begrepp och fenomen, men även tolkningar och skildringar samt kunskapsorganisation; som analysmetod eller klassifikation. Epistemologiska diskurser har utifrån detta och tidigare påvisat faktum från Hanell (2017) en stor påverkan på hur diskursanalysen utvecklats samt hur den används idag. Det är viktigt att förstå i korrelation till detta att diskursanalysen är ett metadiskursivt faktum (analysen sker på ett metaplan) och kan nyttjas för att analysera epistemologiska diskurser - antingen påverkar de befintliga eller bildar nya. Koherensen för kunskapsutveckling sker därför inte ur den religiösa logiken om emanation utan mer utifrån principen om reciprocitet - metaforiskt liknar denna kunskapsprocess en kedja utan början eller slut. Ett dialektiskt förhållande mellan terminologierna *diskursanalys* och *epistemologisk diskurs* kan på grund av denna konvergens, ses som insiktsfullt.

Eftersom epistemologisk diskurs innebär kunskapsteoretiska ståndpunkter kring hur kunskapsorganisation sker kanske det förefaller vid första anblick som en god idé att förklara vilka dessa ståndpunkter är. E. Andersson och I. Andersson (2005) menar att de är svåra att ge en helhetsbild utav och är en uppfattning som delas, även om en förenklad version av dessa ståndpunkter avseende fenomenet hälsa redan stipulerats. Men bevekelsegrunden bakom strukturen är dock att följa en tydlig teoretisk stringens och analysera diskurserna om medias skildringar av begreppet hälsa - inte skildra kunskapsteoretiska ståndpunkter om fenomenet, såsom t. ex. det patologiska. Vad innebär då kunskapsorganisation mer konkret? Det handlar om hur en skildrar och organiserar kunskap (E. Andersson & I. Andersson, 2005). Inom detta paradigm finns det - som påvisats genom reciprocitet - en cirkulär kausalitet där inställningen alltid påverkar utgångspunkten och tvärtom. Kunskapsorganisation sker hela tiden enligt E. Andersson och I. Andersson (2005); t. ex. på det sätt vi dukar eller sorterar knivar och gafflar i besticklådan. Detta kognitiva fenomen är något som utvecklas tidigt i livet eftersom det är en del utav den process som sker när en tankegång äger rum eller när behovet av att komma ihåg något uppstår.

E. Andersson och I. Andersson (2005) har på grund av dessa svårigheter istället valt att analysera de olika diskurser som omfattar kunskapsteoretiska ståndpunkter; eftersom det påvisar hur kunskapsorganisationen ser ut för dem. Detta alluderar till en viktig insikt för uppsatsens ramverk; nämligen att det vore svårt att redogöra för, samt visa upp, en helhetsbild över hur t. ex. media, staten, eller civilsamhället såg på fenomenet hälsa - vad

som däremot blir lättare att analysera är de epistemologiska diskursernas utsagor som formar medias skildringar. Dessa diskurser som E. Anderssons och I. Anderssons (2005) talar om betecknas på följande sätt: *den objektivistiska diskursen, den kognitivistiska diskursen och den konstruktivistiska diskursen*. Dessa tre diskurser strävar efter att förändra den sociala praktiken - varav diskursanalysens uppgift blir att studera hur detta går till (Neumann, 2003). Precis som det faktum att det finns olika angreppssätt inom diskursanalysen finns det olika metoder för hur dessa tre epistemologiska diskurser väljer att uppnå denna målsättning. Enligt E. Andersson och I. Andersson (2005) beror det på att det råder skillnader mellan diskurserna vad gäller kunskapsorganisation:

Den objektivistiska diskursen förespråkar en pragmatism och beskriver material på ett logiskt och hierarkiskt sätt. Den kognitiva diskursen fokuserar på att förbättra informationsåtervinningssystem och ser klassifikationssystemen som intermediärer. Den konstruktivistiska diskursen verkar däremot snarare sätta klassifikationssystemen i centrum genom att fokusera på de missförhållanden som finns däri. (E. Andersson & I. Andersson, 2005, s. 80)

Hälsa klassas olika beroende på dessa tre diskurser. Först behövs det en tolkningsram utifrån den kunskapsorganisation som sker inom respektive diskurs för att kunna besvara detta, och inom en tolkningsram rymmer en viss subjektivitet (NE, u.å). Hur hanteras då subjektiviteten inom dessa epistemologiska diskurser? Enligt E. Andersson och I. Andersson (2005) skulle den objektiva diskursen hantera subjektiviteten genom att påvisa mer objektiva förhållningssätt av kunskapsorganisationen genom användandet av matematiska lagar och formler. Hälsa som fenomen skulle därmed inte bli intressant att analysera när det kommer till den upplevda - *salutogena* aspekten av hälsa; diskursen undviker därmed snarare än hanterar subjektiviteten. Hälsa ses i det avseendet som något statiskt och subjektiviteten i sig fungerar dåligt inom en deducerade praxis. Den kognitiva diskursen försöker däremot hantera subjektiviteten genom användandet av klassificeringar för att försöka tränga in i psykologiska strukturer med syftet av att förbättra kunskapsorganisationen; hur ser *vi* och *andra* på begreppet hälsa och hur påverkar det oss? Denna diskurs fokuserar mer på det kognitiva (hjärnans organiserande funktion) än det sociala (språket). Enligt E. Andersson och I. Andersson (2005) ser den konstruktivistiska diskursen aspekter av verkligheten som socialt konstruerade och innefattar därmed ett kritiskt förhållningssätt till den sociala praktiken där dekonstruktiva metoder används för att agera och peka på missförhållanden inom

kunskapsorganisationen; vad är begreppet hälsa och *hur* ser samhället på det? *Varför* ser klassifikationen ut som den gör? *Vad* och *vem* avgör det? Den konstruktivistiska diskursen utgör en kunskapssyn som ifrågasätter klassificeringar och dess legitimitet samt varför och hur ett begrepp eller fenomen skildras på ett visst sätt. Detta resulterar i en helt annan alstring av synsätt, tolkningar och kunskapsorganiseringar än där de andra epistemologiska diskurserna, som antingen sorterar kunskap utifrån ett logiskt (deducerat) och hierarkiskt sätt eller utifrån det samlade vetandet i världen. Det är tack vare den konstruktivistiska epistemologiska diskursen och dess domän med affiniteter - vars idéer dominerats av filosofer som Jacques Derrida eller Michel Foucault men även Simone de Beauvoir eller ännu tidigare; Ludwig Wittgenstein - som möjliggjort den teori och metod som denna uppsats bygger på - förklaras djupare i nästa kapitel. Huruvida diskurserna kring uppsatsens källmaterial organiseras återstår att se, men chansen finns för en angränsning till någon av dessa tre.

Genom att inducera dessa faktum som påvisats pläderar E. Andersson och I. Andersson (2005) att fenomen och begrepp framträder och förhåller sig olika utifrån rådande diskurs - en kunskapslucka har härmed identifierats. Medias skildringar av begreppet hälsa borde förändras med tiden ifall den epistemologiska diskursen kring fenomenet förändras. Dessutom kan liknande strukturer av diskursiv indelning vara fördelaktigt för att skapa en förståelse av hur olika epistemologiska diskurser påverkar (explicit och implicit) teorier och metoder inom den sociala praktiken; såsom den *diskursteoretiska* vilket uppsatsens teoretiska och metodologiska ramverk bygger på.

4. Begrepp, teorier och modell

Följande kapitel definierar och klargör studiens vetenskapliga begrepp, teorier och teoretiska modell. Modellen visar upp ett operationellt samband till studiens syfte.

4.1 Vetenskapliga begrepp

Dessa vetenskapliga begrepp definieras utifrån en *diskursteoretisk terminologi*. Fler begrepp för den särskilt intresserade; se [Bilaga F](#).

Ekvivalenskedjor - Där tecken sorteras och knyts ihop i kedjor (*ekvivaleras*) som definierar; identiteter, sociala rum och diskurser (Winther Jørgensen & Phillips, 2012).

Knuttecken - Tomma tecken, säger ingenting förrän de genom *ekvivalenskedjor* sätts i förbindelse med andra tecken - där får de sitt innehåll (Winther Jørgensen & Phillips, 2012).

4.2 Teoretiska utgångspunkter

Teoretiska utgångspunkter kan ses som allegori till vilka "glasögon" som används under läsning av en text (perspektiv bildar en viss uppfattning). Syftet med dessa glasögon är att uppsatsen ska nå en intersubjektiv prövbarhet (Floren & Ågren, 2006). De teoretiska utgångspunkterna för uppsatsen bygger på följande forskare och handlar om: *idéer om makt* och *diskurs* av Michel Foucault, Eva Palmblad, Mats Börjesson och Alf Rehn, *gestaltningsteori* av Robert M. Entman. och *diskursanalys* av Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips - där *diskurst teori* av Michéle Barrett, Ernesto Laclau och Chantal Mouffe intar den primära "teoretiska och metodologiska" rollen samtidigt som *kritisk diskursanalys* av Lilie Chouliaraki och Norman Fairclough intar den sekundära. Enligt Winther Jørgensen och Philips (2018) tillskrivs det ett värde av att kombinera *diskursanalysen* till andra teorier och metoder då det kan leda till en bredare och djupare analys. Ett problem med de flesta analyser är att *maktens* påverkan ofta är marginaliserad eller förenklad (Foucault, 2013).

Makt är både transparent och latent liksom närvarar implicit i uppsatsens alla delar - enligt Foucault (2013) är *makt* något produktivt och påverkar vad, hur och varför något avgränsas. Foucault (1980) menar att *makt* alltid är närvarande där ordning sker och därmed är kunskap, diskurser, gestaltningar och subjekt ofrånkomligen bundet till *makt*. Varje berättelse är en språkhandling - även det som just påstods. Enligt Börjesson och Rehn (2009) finns det ingen versionsfri verklighet eftersom det alltid finns alternativa framställningar - *makt* blir här något som praktiseras genom *hur* berättelser utformas och makt kan förstås på olika sätt; *expertmakt* är ett exempel som används i undersökningen. Som nämnt i *Kunskapsöversikt (3.1)* kan *Tidskrift för hälsa* ses som en arena där expertmakt utgör en stor del av olika epistemologiska diskurser. Expertmakt kan innebära att en person har *makt* över en annan genom faktisk kunskap eller socialt förankrad legitimitet (Börjesson & Rehn, 2009). Då tidskrifter ofta bjuder in experter till ett epistemologiskt område som tidskriften fokuserar på kan effekten av expertmakten leda till att alternativa föreställningar tystas ner, eller förklaras som irrelevanta. Men när syftet från media eller andra aktörer blir att vitalisera en debatt kommer däremot fler åsikter att efterfrågas. Enligt Börjesson och Rehn (2009) kan denna interaktion dock ses som en ny form av makt - då alla fått en plikt av att vara berättande och

engagerade? Var ligger i så fall makten? Det foucaultska perspektivet ser således inte *makt* som något vissa agenter utövar i förhållande till passiva subjekt; makt är spridd över alla sociala praktiker (Winther Jørgensen & Phillips, 2012).

Gestaltningsteori är Strömbäcks (2000) föreslagna översättningen från *Framing theory* för att betona hur aktörer såsom media gestaltar fenomen, situationer eller problem. En gestaltning innebär indirekt inramning (som också *framing* översätts till från engelska) eftersom när media gestaltar *något* stängs samtidigt *andra* alternativ ute. Uppsatsen använder *gestaltningsteorin* för att strukturera tolkningsramar för hur kontextbeskrivning och språk används i artiklarna som undersöks, kopplat till syftets frågor. Enligt Entman (1993) kan *inramningar* användas i ett kommunikativt sammanhang för att föra samman idéer och genom denna teori fullända idéerna till relaterade teorier och koncept genom att exponera dem mot varandra. Vad *gestaltningsteorin* erbjuder är alltså en fallstudie av splittrade koncept, en *inramning* av kraften hos en kommunicerande text. Här blir det viktigt att skilja på *kraft* och *makt*, eftersom de deras konstruktion ordnas på olika sätt - Winther Jørgensen och Phillips (2012) menar att ordet *kraft* hänvisar till "undertryckandet" av faktiskt existerande möjligheter samtidigt som *makt* hänvisar till "uteslutning" av andra möjligheter. Genom att analysera medias *inramningar* går det att belysa det sätt som inflytandet över det mänskliga medvetandet utövas på; genom överföring av information från en tidningsartikel till det mänskliga medvetandet. Det finns flera sätt att göra detta på men det vanligaste är genom placering (rubriker och sidnummer), repetition eller association med familjära kulturella symboler eller uttryck. Målet med *gestaltningsteorin* är att identifiera tendenser från tidningarnas användande av olika termer - då detta bildar dolda språkmönster - och föreslå en mer exakt entydig förståelse för dem. Det bör tilläggas att den ideala inramningsanalysen innebär samtidigt att motsätta sig lockelsen av att ta något subjektivt meningsfullt från en text för att visa hur det kan tolkas på ett sätt som motsätter sig den dominerande diskursen (Entman, 1993). Detta kan tydas som paradoxalt då syftet är att kasta ljus på den rådande diskursen, *men* det måste ske på ett sätt som utgår från en stringent teoretisk och metodologisk helhet. *Diskursteorin* fyller en viktig roll i samband med detta och kompletterar *gestaltningsteorin* som också har som mål att göra texten mer entydig.

Winther Jørgensen och Phillips (2012) försöker bena ut vad *diskurs* är genom stipulerandet av att en *diskurs* rymmer idéer av olika slag, t. ex. att språket är strukturerat i olika mönster som individers utsagor följer när de agerar i olika sociala arenor. En "medicinsk diskurs" inramas

av en naturvetenskaplig syn och mentalitet, en “politisk diskurs” inramas och präglas av explicita ideologiska eller partipolitiska strömningar. Därmed måste diskurser *alltid* ses som kontextbundna samtidigt som de har metamorfiska drag i den mån som krävs för att nå en *hegemoni*. Ett viktigt faktum till detta när det kommer till analysen av diskurser (diskursanalys) är att den aldrig ska hänvisa diskurser till ursprungets avlägsna närvaro; det gäller att behandla den i dess instans (Foucault, 1993). Enligt Winther Jørgensen och Phillips (2012) är diskursanalys både en teoretisk och metodologisk helhet som innehåller filosofiska premisser. Eftersom språket är strukturerat i olika mönster kan dessa strukturer analyseras på olika sätt. Det diskursteoretiska angreppssättet utgår från att mönstren alltid är föränderliga på grund av språkets grundläggande instabilitet. Enligt Börjesson och Palmblad (2007) innebär detta också att alternativa diskurser alltid har en chans att komma innanför de avgränsningar som rådande diskurser bestämt. En djupare förståelse för hur dessa mönster är strukturerade kan ske genom att kombinera idéer från fler angreppssätt. I denna uppsats har hänsyn till *KDA* (kritisk diskursanalys) tagits från Chouliaraki och Fairclough (1999). De menar att en diskurs är en form av *makt*; ett sätt för att utforma övertygelser, värderingar och önskningar. På grund av det faktum att olika diskurser vill nå hegemoni sker en *diskursiv kamp* mellan och inom respektive diskurs(er) enligt Laclau och Mouffe (refererad i Winther Jørgensen & Phillips, 2012). Diskursteori används primärt i uppsatsen för att förstå diskursens struktur och motiv - för att kunna *kartlägga* de processer där den *diskursiva kampen* om hur tecknens betydelse *bör* fastställas; då vissa betydelsefixeringar är så konventionaliserade att de uppfattas som naturliga. Diskursteoretisk analys försöker alltså avslöja detta eftersom *myter* kan misstas för *objektiva realiteter* i samhället och kan impliceras genom tal, text och handling. För att konkretisera denna kartläggning och påvisa ett teoretiskt samband mellan uppsatsens teoribildning och syfte redogör nästa kapitel för hur detta ska operationaliseras.

4.3 Vetenskaplig modell

Entman (1993) förklarar hur medierna aldrig beskriver verkligheten som den är - men att de konstruerar och gestaltar verkligheten, som beror på att medias format är begränsat. Ett viktigt *gestaltningsteoretiskt* faktum i samband med detta är att även om vi inte vet vilka alternativ media står inför, så vet vi att det alltid finns olika alternativ till *hur* medias skildring kan gå till (Entman, 1993). Förutom otydligheten av *vad* som styr, *vem* som ligger bakom eller *hur* media styrs bör konceptet “information” hanteras med försiktighet. Faircloughs

(1995) menar att all information som kommer från media bör betraktas som konstituerandet av en social verklighet och mänskliga identiteter. Enligt Entman (1993) fokuserar *gestaltningsteorin* på empiriska och normativa kontroverser, då dess koncept riktar uppmärksamheten mot detaljerna kring *hur* en kommunicerad text utövar *makt*. Uppgiften genom uppsatsens teoretiska ramverk blir därmed att lindra de fördomar som kan uppstå från denna *makteffekt* och ta reda på det latent innehåll som den kommunicerande texten besitter. En effekt av detta kan därmed bli att fördomar, samt den *truism* som ofta hegemoniska och hierarkiska strukturer består av blottläggs. Med diskursteoretiska termer synliggörs pågående *konflikter* mellan och inom olika diskurser och konstitueras genom det språkmönster som finns inom texten (Winther Jørgensen & Phillips, 2012). Detta kan ses på det sätt begreppet hälsa skildras på eller hur identiteter och myter inom respektive artikel sätts mot varandra genom en *diskursiv kamp* (konflikt) som ständigt pågår inom och mellan olika diskurser. En *diskursiv kamp* består av minst två *antagonister* (motståndare till varandra) som hindrar *den diskursiva organiseringen* (bildandet av diskurser) från att fullbordas. Olikheten spelar ingen roll, det är ifall det råder en konflikt/antagonism inom kontexten som avgör möjligheten för att nå hegemoni. I den diskursteoretiska praktiken kan de härskande klasserna tillgripa våld och tvång för att säkra sin position och hegemoni, men enligt Barrett (2012) är detta faktum sekundärt till konstruerandet av underordnade medvetandeformer. Något som komplicerar saken ytterligare - förutom det faktum att *diskursteori* går djupare in i diskursen ur en social aspekt jämfört med *KDA* eller *diskurspsykologi* - är att diskursteorin är unikt på det sätt att även icke-lingvistiska praktiker och objekt anses vara en del av diskursen.

Såsom Winther Jørgensen och Phillips (2012) belyst består diskursanalysen både av en teoretisk och metodologisk helhet - något detta kapitel visar prov på. Uppsatsens *diskursteoretiska angreppssätt* operationaliseras i undersökningen genom att fastställa *knuttecken* (4.1) som i sin tur blottlägger den diskursiva organisering som *artikulerar* (förklaras nedan) och strukturerar artiklarnas språkmönster. Genom en grundlig läsning avslöjas textens outvecklade antaganden och inre motsägelser - det ideologiska innehållet blottläggs där dessa motsägelser kan förvandlas till redskap för vidare tankearbete. Tack vare dessa ständiga försök att låsa fast tecknen i bestämda förhållanden till varandra (som aldrig helt lyckas) blir diskursanalysen möjlig. För att få en bättre förståelse för hur detta går till redovisas en vetenskaplig modell som teoretisk operationsmetod - denna modell används senare till uppsatsens undersökning i *Resultat och analys* (6). För att förstå hur denna modell

opererar behövs det först en mer djupgående förklaring utifrån Laclau och Mouffes (1985) teorier om *den diskursiva organiseringen*, där betydelsebärande begrepp även definieras:

Varje praktik som skapar en sådan relation mellan element att deras identitet förändras till följd av den artikulatoriska praktiken kallar vi *artikulation*. Den strukturerade totalitet som blir resultatet av denna artikulatoriska praktik kallar vi *diskurs*. I den mån som de differentiella positionerna artikuleras inom en diskurs kallar vi dem *moment*. Däremot kallar vi varje skillnad som inte är diskursivt artikulerad för *element*. (Laclau & Mouffe, 1985, s. 105)

En diskurs uppfattas inom diskursteorin som en fixering av betydelser inom en bestämd domän - en strukturerad totalitet utifrån en artikulerande praktik. Saussures lingvistiska struktur av ett nät kan användas här, även om Laclau och Mouffe menar att betydelsen tyvärr inte kan fixeras så entydigt och slutgiltigt:

“Alla tecken i språket kan uppfattas som knutarna i ett nät, och de får sin betydelse genom att skilja sig från varandra på bestämda sätt, genom att vara placerade på bestämda platser i nätet.” (Winther Jørgensen & Phillips 2012, s. 32)

Detta nät kan ses som den bestämda domän där *momenten* är knutar i nätet; deras betydelse fixeras och bestäms genom hur de skiljer sig från varandra - detta bestämmande kallas för *ekvivalenskedjor* (4.1). Det är här som *element* kommer in i bilden eftersom de är tecken (signifikanter) som inte slutgiltigt fått sin betydelse (*det signifierande*) fixerad och innebär att de är mångtydiga tecken. Mer precist menar Winther Jørgensen och Phillips (2012) att diskursen försöker göra *elementen* till *moment* genom att reducera deras mångtydighet till entydighet vilket kallas för *artikulation*. En diskurs är alltså en tillslutning eller ett stopp av den process där tecknens glidande betydelser pågår. Enligt diskursteorin är tillslutningen aldrig är fullständig, övergången från *element* till *moment* är aldrig helt avslutad (Laclau & Mouffe, 1985). På grund utav detta faktum befinner sig diskursen alltid i en immanent *diskursiv kamp* - men också transcendent till andra diskurser på grund utav *flytande signifikanter* (element som är öppna för tillskrivning av flera betydelser som olika diskurser försöker ge innehåll åt på sitt sätt, genom en *diskursiv kamp*). Bestämda diskurser kan vid olika tidpunkter tyckas vara självklara och därmed stå oemotsagda. Winther Jørgensen och Phillips (2012) menar att bestämda diskurser är det som begreppet *objektivitet* syftar på -

Laclau och Mouffe (1985) tillskriver objektivitet som synonym till ideologi. I den diskursiva organiseringen blir objektiviteten aldrig mer etablerad än att dess moment åter kan bli element och därmed föremål för nya artikulationer.

Knuttecken artikuleras i den diskursiva organiseringen och består av totalt tre olika tecken: *nodalpunkter*, *mästersignifikanter* och *myter*. Dessa tecken bildar sin betydelse relationellt till varandra genom *ekvivalenskedjor*. När dessa *knuttecken* bildat den strukturerande totalitet som en *diskurs* utgör kan de särskiljas på följande vis (Winther Jørgensen & Phillips, 2012):

- *Nodalpunkter* - Organiserar diskurser. De kan ses som diskursens *kristalleringspunkter* (mittpunkter) kring där andra tecknen *utkristalliserar* genom och får sin betydelse. *Hälsa* kan vara en sådan nodalpunkt kring vilken många andra betydelser utkristalliserar från. Tecken såsom “välmående”, “sjuk” och “frisk” får i den biomedicinska eller *salutogena* diskursen sin betydelse fixerad genom att de relateras till hälsa på bestämda sätt. En nodalpunkt har samma funktion som en *flytande signifikant*, med undantag för att den *diskursiva kampen* om elementens betydelse sker *inom* diskursen och inte *mellan* olika diskurser.
- *Mästersignifikanter* - Organiserar identiteter. De kan ses som identitetens *kristalliseringspunkt* och kan vara tecken såsom “man” eller “kvinna”; vilket i sin tur erbjuder olika innehåll beroende på diskurs. Den *diskursiva organiseringen* genom *ekvivalenskedjor* erbjuder sedan vad “manligt” eller “kvinnligt” kan kopplas till; kan t. ex. vara “maskulinitet”, “femininitet”, “smink” eller “fotboll”.
- *Myter* - Organiserar ett socialt rum. De kan ses som representationsrum som inte har någon kontinuerlig relation till den “strukturella objektiviteten”. Myten är således en tolkningsprincip vars begrepp är sekundära i förhållande till det som kan representeras i den objektiva rumslighet som konstruerats av den givna strukturen. Som nämnt tidigare utgår uppsatsen teoretiska ramverk främst från *den konstruktivistiska diskursen* som ser strukturer som socialt konstruerade och i denna strukturering fyller *myten* en viktig funktion. Myten är en missuppfattning om verklighetens beskaffenhet, men utgör samtidigt ett helt nödvändigt kontinuum för att handlingar ska få mening - fram tills dess att det utmynnar till en utopisk begynnelse. Myten “norska samhället” innefattar en given struktur då den utgör en outhärlig plattform som avgränsar och bestämmer inom vilka ramar en handling eller diskussion kan göras meningsfull.

Vid en lokalisering av dessa knutpunkter går det att utröna hur knuttecken är *diskursivt organiserade*. Den *diskursiva organiseringen* kräver att de knyts samman genom *ekvivalenskedjor* - knuttecken *ekvivaleras*, vilket sker genom *diskursiv artikulering*. Den *diskursiva artikulationen* uppstår endast när dessa knuttecken relaterar differentierat till varandra. För att konkretisera detta exponeras diskursens innehåll i undersökningens artiklar genom att analysera hur *nodalpunkter*, *mästersignifikanter* och *myter* relaterar och *ekvivaleras* till varandra (Winther Jørgensen & Phillips, 2012). Genom att analysera medias skildring av begreppet hälsa kan dessa knuttecken utröna hur en betydelsebildning gått till. De implicerar på de kontextuella *diskursiva konflikter* - *diskursivt artikulerade* genom *moment*, *element*, *antagonister*, *ekvivalenskedjor* och *knuttecken* - och som medias verklighet konstitueras genom. Eftersom *element* uppträder mer diffust än andra tecknen åskådliggörs endast de som tolkas som meningsbärande inom de *ekvivalenskedjor* som uppsatsens avgränsning fastställer. När media skildrar begreppet hälsa sker den *diskursiva kampen* mellan utsagor bland annat mellan journalister, redaktörer och experter i samhället. En skildring fastställs alltid genom ett språkmönster - men det signifierande inom detta mönster blir dock aldrig helt klarlagt eftersom den *diskursiva kampen* aldrig tar slut.

5. Metoder

I följande kapitel behandlas studiens forskningsdesign, datainsamlingsmetod, analysmetod, källkritiska aspekter, tillförlitlighet och etiska överväganden samt avgränsning och urval.

5.1 Forskningsdesign

Enligt Bryman (2018) utgör forskningsdesignen en struktur som styr och vägleder, dels hur forskaren använder sig av en konkret metod och dels hur forskaren analyserar den data som framställts. Eftersom studiens ansats är att förstå hur medias skildring av begreppet hälsa såg ut år 1962 och 1994 utgörs forskningsdesignen av en kvalitativ fallstudie. Bryman (2018) menar att fallstudiens struktur lämpar sig väl för forskning där *fallet* i fråga utgör en egen kraft för det forskaren intresserar sig för. Målet blir därmed att, på ett ingående sätt, belysa detta *fall*. Enligt Bryman (2018) kan det röra sig om *en viss händelse*; t. ex. en händelseutveckling i samband med medias rapportering kring en specifik fråga eller *en enda organisation*; allt från medieorganisationers olika skildringar till snatterier inom organisationen. En fallstudie är, enligt Bryman (2018) både kvantitativ och kvalitativ, även om den oftast används för kvalitativ forskning såsom i denna uppsats. Varför det kvalitativa

fokuset valts beror på det metodologiska syftet som är att finna de egenskaper som karakteriserar enskilda företeelser i avgränsning mot andra - för att få en djupare förståelse (Florén & Ågren, 2012). Kvalitativ forskningsdesign är därmed fördelaktig när forskaren vill finna ett djup i källmaterialet, som i detta fall är artiklar av olika upplagor tidningar och tidskrifter. Syftet är därför inte bara att undersöka hur tidningar skildrar begreppet hälsa utan också vad dessa skildringar betyder, vilket är specifikt för just kvalitativ metod (NE, u.å.). Dessutom är tolkningen av dessa betydelse helt beroende av en externalism, något som genomsyrar uppsatsens teoretiska perspektiv eftersom det innebär att texten i sig inte är tillräcklig ur dess kontext - andra faktorer runt omkring påverkar också textens uppbyggnad (Florén & Ågren, 2012). För att nå denna djupare förståelse används metoden semiotisk innehållsanalys kombinerat med diskursanalys, som sker genom en hermeneutisk tolkning - detta konkretiseras i *Analysmetod* (5.3).

5.2 Datainsamlingsmetod

Datan till uppsatsens undersökning finns att tillgå på Kungliga biblioteket (KB). För att lyckas samla in ett källmaterial utifrån uppsatsens syfte behövdes en process arbetas fram; där en aktiv avgränsning för sökord och kontexter inrättats. Det sökord som valdes ut var *hälsa*. Processen som omfattade beslutet för val av sökord utgick framförallt från idén om att ordet behöver korrelera mellan uppsatsens syfte och källmaterialets utbud. Därefter lades en princip i taget till (*princip 1* och sedan *princip 2*). Princip 1: "vilka synonymer till *hälsa* finns inom den kontext som *Bakgrund* (1.3) och *Kunskapsöversikt* (3) omfattar?". Princip 2: "vilka kontextbundna ord utifrån *princip 1* omfattar fenomenet hälsa?". Fenomenet hälsa består av flera betydelser beroende på diskurs och kan det därmed ses som ett abstrakt och extensivt fenomen. Men eftersom studiens syfte inte är att undersöka *fenomenet* hälsa, utan *begreppet* hälsa behövdes synonymerna inte användas. Vidare, på grund av det diskursiva faktum att alla ord i olika hög grad är kontextbundna, har *princip 1* senare fått strykas och *princip 2* fått avgöra hur insamlingsmetoden gått till. Hälsa kan också syfta till en hälsningsfras eller avskedsfras. På grund utav detta faktum har *princip 2* besvarats genom att finna meningsbärande ord - med diskursteoretiska termer; *element* som omvandlas till *moment*. Dessa element har strukturerats i en hierarkisk ordning utifrån studiens *Kunskapsöversikt* (3-3.3) där de första nämnda elementen fått en större betydelse. Ordningen går från vänster till höger: sjuk och frisk, psykiskt, fysiskt och socialt, god/bra och dålig, människa, individ, svenska befolkningen, nationen, skola, staten, barn, vuxna, ungdomar, välmående och

välbefinnande. Anledningen till att “sjuk och frisk” hamnar före “god/bra och dålig/sämre” beror på syftet med analysen av skildringen som inte utgår från ett värderande, men ett legitimerande av dess definition. Sökningen efter den data som undersökningen utgått från presenteras nedan tillsammans med antalet artiklar för respektive tidning, tidskrift och tidpunkt. Besluten för valda datum samt förklaring av varför ytterligare avgränsning behövs framgår i *Avgränsning och Urval (5.5)*.

- Sökordet *Hälsa* från juni år 1962 (206 träffar):

Dagens Nyheter= 63. *Svenska Dagbladet*= 43. *Aftonbladet*= 29. *Tidskrift för hälsa*= 71.

- Sökordet *Hälsa* från februari år 1994 (287 träffar):

Dagens Nyheter= 79. *Svenska Dagbladet*= 68. *Aftonbladet*= 48. *Tidskrift för hälsa*= 92.

5.3 *Analysmetod*

Hermeneutiken intar en central roll inom de flesta kvalitativa analyserna och kan ses som ett tolkningsverktyg (NE, u.å.-h). Enligt Patel och Davidsson (2019) används hermeneutik för att studera, analysera och tolka ett källmaterial mot bakgrund av tidigare forskningsläge och teoretisk utgångspunkt. Den analytiska gren som lämpar sig bäst för denna uppsats är den *semiotiska innehållsanalysen* eftersom den, precis som för *diskursteorin* och *gestaltningsteorin*, har som syfte att avslöja teckens (*signifikanters*) latent innehåll, något som Bryman (2018) kallar för *det signifierande*. Syftet med semiotiken är med andra ord att hitta och avslöja processer som rör *meningsproduktion* och korrelerar till Howarth (2007) påstående om att *diskursanalysen* betecknar den process där meningsskapande sammanhang analyseras som *diskursiva artikulationer*. Genom att *hermeneutiskt* analysera materialet utifrån en *semiotisk innehållsanalys* kombinerat med en *gestaltningsteori* och *diskursteoretiskt angreppssätt* kan kontraster både inom och mellan olika diskurser exponeras. Därmed är analysmetoden primärt induktiv då det teoretiska teckensystem som synliggörs beror på vad källmaterialet konstituerar. Analysmetodens fokus ligger på *hur* ord och uttryck artikuleras och bildas genom *ekvivalenskedjor*, med förhoppningen att *den diskursiva organiseringen* kan leda fram till någon form av uppenbarelse hos läsaren - varför vi tänker och talar om fenomen och begrepp på det vis vi gör. Operationaliseringsmodellen förklaras i *Vetenskaplig modell (4.3)*.

5.4 Källkritiska aspekter, tillförlitlighet och etiska överväganden

Eftersom dagstidningarna är explicit ideologiskt färgade underlättar det till synes för läsaren att ta en källkritisk ställning till innehållet. Men detta behöver inte påverka skildringen av begreppet hälsa som kunskapsobjekt eftersom ideologin inom de epistemologiska diskurserna rörande hälsa innebär något annat än den politiska ideologin. Det innebär att texten inte färgas på samma sätt implicit, vilket gör att det blir svårare för forskaren jämfört med den *ordinarie* läsaren, att ta ställning till den kommunicerande texten. På grund utav detta faktum behövs det ett tydligt metodologiskt paradigm att utgå ifrån samtidigt som en förståelse råder över att ingen metod är helt vattentät.

Att verkligheten tycks framställas efter medias önskan ses som en betydande faktor att ta hänsyn till. Dock är denna verklighet ofrånkomligen påverkad av externalistiska element utanför artiklarna som uppsatsens analysmetod omöjligen kan blottlägga. Vidare framkommer det inte vilka alternativ journalisterna ställdes mot vid urvalet av den data som artiklarna bygger på, därmed går det heller inte att stipulera exakt varför just ett specifikt innehåll valdes. En annan källkritisk aspekt att ta hänsyn till är språket. Delar av källmaterialet är skrivet för 60 år sedan, detta kan både påverka tolkningen och uppfattningen av textens innehåll samt analysen av det. Att tidningarna är digitaliserade innebär att de är fotograferade (originalet visar varken mer eller mindre). Däremot är vissa ord något blekare, vilket kan påverka antalet sökträffar vid den digitala sökningen och är en källkritisk aspekt av den digitala insamlingen. Källmaterialet *Tidskrift för hälsa* fanns inte digitalt på KB och därmed skedde en grundlig läsning (och en mer tidskrävande insamlingsprocess). En möjlig källkritisk aspekt av den analoga insamlingen är att sökträffar försumrats vid denna läsning. Olsson och Sörensen (2021) beskriver hur trovärdighet, beroende och överförbarhet spelar en betydligt större roll för kvalitativ forskning än *validitet* och *reliabilitet* som är mer lämpad för den kvantitativa innehållsanalysen. Men vid förmedlingen av dessa storheter sätter diskurser alltid gränser för vad som är möjligt att kommunicera menar Börjesson och Palmblad (2007). Laclau och Mouffe (refererad i Winther Jørgensen & Phillips, 2012) förklarar att samhället är omöjligt - att det inte finns, och ska förstås utifrån att samhället som objektiv storhet aldrig är fullbordat. Om sånt vi utgår ifrån har som utgångspunkt i att verkligheten inte är möjlig, eller för den delen relevant att prata om oberoende vår förståelse och våra kategoriseringar - får inte heller *validitet* eller *reliabilitet* samma innebörd för forskningen som de haft tidigare, åtminstone inte inom den kvalitativa grenen. Men detta gäller även *trovärdighet*, eftersom

enligt Bryman (2018) är *trovärdigheten* ofta en viktig fråga då det utgör en av kriterierna för *tillförlitlighet* inom kvantitativ forskning. Men eftersom syftet med kvantitativ analys egentligen är att påvisa felaktigheter och förvrängningar gäller det kanske att se på *trovärdighet* med andra "glasögon" inom kvalitativ forskning - åtminstone när *diskursteori* används, eftersom påvisningar som dessa bör inte ses som styrande (Laclau & Mouffe, 1985). Det viktiga med *trovärdighet* i kvalitativa studier är enligt Bryman (2018) att de beskrivningar som forskaren framför senare leder fram till ett resultat; *trovärdigheten* bör därmed inbegripas som ett säkerställande för att forskningen utförts i enlighet med de regler som forskningens struktur explicit uppvisat. Detta säkerställande påvisar även den process som *tillförlitlighet* innefattar; *beroende* och *överförbarhet*.

Forskarens yrkesutövning är att tjäna mänskligheten och att ha respekt för mänskligt liv (Codex, 2012). Etiska aspekter är särskilt viktigt i forskningen eftersom staten och medborgarna liksom de kommersiella intressenterna behöver tillförlitliga vetenskapliga resultat. Vi som individer har både ansvar och skyldigheter när det kommer till att bedriva forskning och enligt lagen om etikprövning av forskning som avser människor (SFS, 2003) ska den enskilda människan och respekten för människovärdet skyddas. Vetenskapsrådet (2017) menar också att det är viktigt att forskningen håller en hög kvalitet; detta innebär att det måste finnas en balans mellan den allmänna nyttan och skyddet mot individers integritet kopplat till det material som studien bygger på. Vilket kan ses ur ljuset av vad etiska ställningstaganden baseras på; *fakta*, *normer* eller *värderingar* (NE, u.å.). På grund utav dessa faktum hålls namnen i artiklarna samt skribenterna anonyma i den mån det går (de befinner sig inom upphovsrättens tidsram på 70 år). Dessa principer ställer höga krav på uppsatsens teori och metod samt att slutsatserna enbart bygger på den data som gjorts tillgänglig. Den intersubjektiva prövbarheten värderas därmed och krävs för att säkerställa att uppsatsen når en hög tillförlitlighet och kvalité. Vidare har det framgått att uppsatsen som sådan struktureras efter ett *konstruktivistiskt* synsätt och innebär att både ställningstaganden och det som dessa baseras på innehåller en latent subjektivitet - absoluta sanningar finns inte. Även om materialet som uppsatsen bygger på är *allmänt* behöver det inte betyda att författarna som konstruerat materialet godkänner alla typer av ändamål som det kan bidra till att uppfylla. En *balans* av av källkritik, tillförlitlighet och etiska överväganden ses därmed i denna studie som det bästa förhållningssättet.

5.5 Avgränsning och Urval

Studien avgränsas genom ett teoretiskt målstyrt urval; teorier styr vad som är relevant och meningsfullt. Enligt Bryman (2011) är syftet med målstyrt urval att välja ut *fall* på ett *strategiskt sätt* utifrån en relevant koppling till de forskningsfrågor som är ställda. Behovet av detta var stort då det kom upp på fler artiklar med sökträffar än vad som hade varit möjligt att analysera i denna studie. Urvalet bygger på *princip 2* - förklaras i *Datainsamlingsmetod (5.2)* - och *princip 3* (förklaras nedan) samtidigt som *princip 1* fick strykas. Det målstyrda urvalet är teoretiskt på det vis som *datainsamlingsmetoden (5.2)* styrs av diskursteoretiska begrepp som grundar sig på dessa två principer - med syftet att upptäcka och förtäta innehåll i termer av deras egenskaper och dimensioner. Artiklarna som undersöks år 1962 kommer från juni; den månad som den då nya grundskolelagen tillkännagavs av riksdagen (SFS, 1962) - samt år 1994 i februari; den månad som förordningen om ny läroplan godkändes av regeringen (Skolverket, u.å.). Dessa brytpunkter var vitala för att Lgr 62 och Lpo 94 senare skulle kunna offentliggöras. Eftersom uppsatsens syfte inte är att analysera hur medborgare såg på begreppet *hälsa* eller var Skolverket tog sina idéer från vid utformandet av ny läroplan eller vad människor tyckte om läroplanens innehåll rörande *hälsa* - men vilket problemområdet till viss del angränsar till - har inte heller bredare tidsspann än en månad behövts. Dessutom tog det över ett år innan 1994 års läroplan för årskurs ett till sju i grundskolan kom ut - den trädde i kraft 1 juli 1995 (Skolverket, u.å), ännu senare för årskurs åtta till nio. En undersökning som sådan lämpar sig därmed inte särskilt väl för denna studie.

Tidningsbolagen samt tidskriften som valdes för undersökningen var bland de största i Sverige inom nyhetsrapportering respektive journalistik om ämnet *hälsa* under dessa år. Detta ökar därmed sannolikheten för att de diskurser som omfattade artiklarnas innehåll berörde fler opinionsbildningar i samhället rörande hälsa jämfört med tidningar och tidskrifter som hade färre läsare eller annat fokus. *Tidskriften för hälsa* vilar på ett målstyrt urval då tidskriftens kunskapsområde fokuserade på hälsa, vilket *kan* ge ytterligare nyans och bredda förståelsen för hur diskurserna kring begreppet hälsa som epistemologiskt objekt såg ut. Samhällets olika experter är inte alltför sällan med och konstituerar tidskrifters epistemologiska diskurser (Ögren, 2007). Förutom att avgränsningen av dagstidningar skett genom dess popularitet finns det även en ideologisk aspekt. Strömbäck (2009) lyfter att medborgares val av tidning traditionellt sett styrs utifrån ideologi. Denna insikt används för

uppsatsens urval då sannolikheten borde vara högre för att fler unika läsare tagit del av de artiklar som uppsatsen undersöker.

Princip 3 valdes till för att välja ut *en* artikel per tidningsbolag och år. Denna principiella åtgärd behövdes just för att det skulle bli en och inte fler artiklar som skulle råka uppfylla samma kriterier från *Princip 2*. Kontentan av denna praxis innebar ett slutgiltigt urval, styrt av att den *först funna* artikeln som uppfyllt *princip 2* skulle väljas ut. Sökningen i denna urvalsprocess skedde i det digitala tidningsarkivet på KB uppifrån och ner, i den analoga tidskriften från vänster till höger. Tyvärr finns det inget datum att tillgå vid läsning av *Tidskrift för hälsa*, däremot finns det tidskriftsnummer där varje nummer (nr.) står för en hel månad, nr. 1= januari, nr. 2= februari och så vidare. I sökprocessen valdes vissa sökord bort - den ursprungliga idén var att använda synonymer till hälsa såsom *välstånd* samt *välbefinnande*. Dock fick denna idé strykas ganska fort då syftet var att undersöka begreppet och inte fenomenet hälsa som täcker en mer abstrakt och extensiv innebörd vilket innebär att undersökningen hade kunnat snedvridas och tappa sin stringens. Efter detta misslyckande började en ny process vid där kontextbundna ord först användes som synonymer och sökord såsom “folkhälsa” samt “god” och “dålig” hälsa. Detta smalnade av sökningsresultatet ytterligare; men på fel sätt eftersom då försvann användbara artiklar om hälsa som inte hade med ordet “god” “dålig” eller “folk” att göra. Tillslut landade urvalet på sökordet *hälsa*. Denna process, var primärt induktiv och vital för att lyckas smalna av den tratt som i sin tur möjliggjort ett *diskursteoretiskt angreppssätt* i undersökningen. En insikt från denna arbetsprocess är förståelsen för vad Bryman (2018) menar med att samhällsvetenskaplig forskning ofta är trasslig eller oredig; att det är svårt att belysa alla växlingar och ändringar som har gjorts då det kan trassla till det ännu mer utifrån relevans/irrelevans.

6. Resultat och analys

Källmaterialet och analyserna presenteras i en kronologisk ordning kopplat till respektive mediebolag. I syfte att göra denna del mer begriplig och distinkt återges källmaterialet i en textstorlek mindre än analyserna samt med kortare radavstånd för att schematisera en differentiering. Sökordet *hälsa* är markerad med **röd** färg och *knuttecken* är markerade i **fet** stil, resterande betydelsebärande begrepp markeras med “citattecken”. Undersökningen operationaliseras genom de förklaringar som framgår i *Vetenskaplig modell (4.3)* samt *Analysmetod (5.3)* och källmaterialet tolkas även utifrån *Kunskapsöversikt (3-3.3)*.

Artikelrubrik, sidnumrering och datum/tidskriftsnummer refereras alltid. Källmaterialet återges på det exakta sätt som det formulerats på, men begränsas utifrån metodologiska skäl då allt innehåll från artiklarna vore överflödigt att ta med eftersom det inte hade fyllt någon teoretisk funktion utifrån studiens analysmetod eller syfte. Däremot kommer alla stycken inom vald artikel med sökordet hälsa tas med. Flera delar av resultatet kan bestå av många olika stycken inom en artikel; för att förstå detta behövs det någon form av symbolisk brygga däremellan - den ser ut på följande vis: “(...)”.

6.1 Juni, år 1962

6.1.1 Dagens Nyheter

Första artikeln i undersökningen kommer från en “New York-korrespondent” som arbetar för *Dagens Nyheter* - rubriken lyder: “Foxchefen avgår efter årsförlust på 115 milj kronor”. Artikeln handlar om en filmpionjär vid namn Spyros Skouras, som avgår från chefskapet för filmbolaget “20th Century Fox” efter en jätteförlust, som bland annat har att göra med en ekonomisk satsning på filmen Cleopatra. Artikeln lyder:

Det **formella skäl** som angavs var att den **69-årige** Skouras **hälsa** inte tillåter honom kvarstå - han har just utskrivits från **sjukhus** efter en prostataoperation - men i **själva verket** anses det att han **tvingats bort** av missbelätta **finansmän**, sedan Fox för i fjol redovisat en jätteförlust på 22 miljoner dollar, ca 115 **miljoner kronor**. (*Dagens Nyheter*, 1962, s. 21)

Identiteterna **69-åringen** och **finansmän** samt nodalpunkterna **hälsa** och **miljoner kronor** artikuleras genom ett antagonistiskt förhållande och ekvivaleras till det sociala rummet **sjukhus**. Elementen “prostataoperation” utkristalliseras runt identiteten **69-åringen** och “missbelätta” runt identiteten **finansmän**. Först och främst har journalisten selekterat vad som ska stå i rubriken, enligt studiens teoretiska ramverk implicerar det på att diskursen handlar om *pengar*. Genom ekvivalenskedjor till elementen “inte tillåter”, “formella skäl” och “prostataoperation” runt nodalpunkten **hälsa** kopplat till knuttecknet **sjukhus** framställs **hälsa** som en resurs - något *Kunskapsöversikt 3.1* belyser - och som identiteten **69-åringen** saknar. Samtidigt finns den andra kristalliseringspunkten **miljoner kronor** där den diskursiva artikuleringen försöker etablera en hegemoni genom ekvivalens till identiteten **finansmän** genom element såsom “missbelätta”, “i själva verket” och “jätteförlust”. Enligt *Kunskapsöversikt (3.3)* är det bäst argument som når hegemoni; som är *diskursens* mål. Journalistens diskursiva artikulering av elementen “det formella skäl” och “i själva verket” innebär konstituerande av nya *moment*, som beskrivs i *Vetenskaplig modell (4.3)*. Dessa

moment kan ha en avgörande betydelse i den *diskursiva kampen* där bäst argument vinner och kan etablera en ny rådande diskurs.

6.1.2 Svenska Dagbladet

Artikeln handlar om hur “det hälsingska kynnet” (karaktärsdrag) tar sig olika uttryck och där en kvinna från Hälsingland träffade en engelsk hovman på 1600-talet när han var ambassadör i Sverige, för att sedan flytta tillbaka med honom till England. Hon beskrivs på följande vis:

“Ända in på **ålderdomen** hade hon **hälsa** och krafter i behåll - vid **50 års ålder** dansade hon med liv och lust på **hovbalerna**. (...) Hon kunde då samla sig kring en familj av stora mått - icke mindre än 92 barn, barnbarn och barnbarnsbarn.” (*Svenska Dagbladet*, 1962, s. 20)

Det sociala rum som **ålderdomen** inbegrips formuleras med en *viss* diskursiv artikulation genom elementen “ända in” och “i behåll” utifrån nodalpunkten **hälsa**. En allegori till detta blir någon form av slutdestination eftersom första elementet implicerar på en ändpunkt samtidigt som det andra elementet implicerar på att **hälsa som resurs** är i förvar - än så länge. Denna nodalpunkt och sociala rum samt nämnda element kopplas till det tredje knuttecknet identitet som **50 års ålder** utgör. Det den diskursiva praktiken härmed kartlägger är att ifall en individ är 50 år så inbegrips den individen inom det sociala rummet **ålderdomen** och där personens **hälsa** fortfarande kan bestå. Begreppet **hälsa** artikuleras även i denna artikel som en resurs innan den *salutogena* ansatsen som vetenskaplig term hade uppstått i praktiken.

6.1.3 Aftonbladet

Artikeln inbegrips som en kommenterande text över en match mellan Hammarby IF och IFK Göteborg med rubriken “Lek och smånt rullning - tack för det!” med underrubriken “Hammarby tackade”. Stycket lyder:

Det verkar på mig som om göteborgarna i friskt minne bevarat gamle **fotbollsprofessorn** Ceve Lindes **klassiska ord** om **fotboll**: **Ingen pojke** börjar sparka **fotboll** för att sköta sin **hälsa**; han gör det för han tycker det är roligt, därför att alla hans nedärva kampinstinkter kommer till uttryck i denna lek, därtill på ett tämligen ofarligt sätt. (*Aftonbladet*, 1962, s. 17)

Utifrån diskursteoretiska termer kartläggs en viss entydighet över hur Journalisten skildrar **fotboll** och **hälsa**. Ekvivalenskedjor binder ihop den diskursiva ordningen mellan nodalpunkterna **fotboll** och **hälsa** genom identiteterna **pojke** och **fotbollsprofessorn** inom det sociala rum som “klassiska ord” utgörs av. Identiteterna artikuleras inte som att de vore i ett diskursivt förhållande, däremot går det att tyda genom *gestaltningsteorin* att alternativet av identitet kopplat till nodalpunkten **fotboll** föll på just pojke; andra alternativ valdes

därmed bort; köns- eller åldersidentiteter som t. ex. flicka, man eller gubbe. Identiteten **fotbollsprofessor** med extra tonvikt på *professor* kan, enligt studiens teoretiska ramverk, korrelera till *expertmakt* som hjälper diskursen att nå sitt mål av *hegemoni*. Runt nodalpunkten **hälsa** utkristalliseras en definition genom elementet “sköta” kopplat till identiteten **pojke** som ser sin **hälsa** sekundärt då det primära är att ha roligt enligt det sociala rummet **klassiska ord**. **Hälsa** blir därmed något en sköter om; entydigheten som diskursteorin kartlägger är att **hälsa** inte ses som något statistiskt inom denna kontext. Genom antagonisten “ingen” som ekvivaleras till identiteten **pojke** framträder även en *diskursiv kamp* då andra föreställningar stängs ute - just på grund utav den ordning som tecknen artikuleras på; “ingen” framför **pojke**. Nodalpunkterna **hälsa** och **fotboll** utkristalliseras som två skilda fenomen inom diskursen även om de också går ihop då artikulationen inte förbjuder att stipulera att **hälsa** är **fotboll** och **fotboll** är **hälsa**. Utsagorna som artikeln konstituerat genom ekvivalenskedjor med olika knuttecken och en antagonist är inte på något vis objektiva (Laclau & Mouffe, 1985) - då *moment* kan återgå till *element*. Förutom att artikuleringen av knuttecknena kan ändras finns det även chans för nya artikulationer av elementen omkring som t. ex. “kampinstinkter”, “roligt” eller “ofarligt”. Däremot går det inte, utifrån en *diskursteoretisk* ansats, att blunda för den objektiva diskurs som eklateras vid journalistens specifika skildringen av relationen mellan **fotboll** och **hälsa** - en entydighet och förståelse av att sparka **fotboll** anses bra för **hälsa**. Modaliteten som denna diskursiva artikulering eklaterar innebär att påståendet är ideologiskt färgat. Frågan här till vidare forskning blir hur utbredd denna ideologi är i samhället.

6.1.4 Tidskrift för hälsa

Legitimerade läkaren Karl-Otto Aly tillägnas två sidor i tidskriften för att med sin kunskap och erfarenhet beskriva vad *hälsa* är. Rubriken lyder: “Detta är hälsa” och underrubriken: “Hälsa är en sällsynt gåva - vid massundersökningar har det befunnits att 9 av 10 är mer eller mindre sjuka. - Om kännetecknen på verklig, robust, stormfast hälsa”. Första stycket lyder:

Det talas mycket om **hälsan**, man skall vara **rädd** om den och alla vill äga den. Man kan så lätt förlora den och det brukar vara svårt att återvinna den. Det undervisas i **hälsolära**, det finns en förebyggande **hälsovård** (...) alla talar om **hälsan**, men mycket få har en klar uppfattning om vad som menas med **hälsa**. I **allmänhet** definieras **hälsa** såsom **frånvaro** av **sjukdom**, och praktiskt taget hela **vår offentliga hälsovård** arbetar med utgångspunkt från denna negativa definition. Man utgår helt enkelt ifrån att noggrann kunskap om **alla sjukdomar** ger oss motsvarande kunskap om **hälsan**. (*Tidskrift för hälsa: Waerlands månads-magasin*, 1962, s. 11)

Till en början visar rubriken tydligt upp en *expertmakt* eftersom rubriken artikulerar ett legitimerande över en definition. Stycket som sådant formulerar **hälsa** som en nodalpunkt där olika element - t. ex. rädd, äga, förlora, återvinna och negativ - ekvivaleras runt omkring och konstituerar en viss syn på **hälsa**. Genom en förklaring till "hur man ska vara" kopplat till **hälsa** används elementet "rädd" vilket i texten också ekvivaleras till en identitet. Och från **hälsa** som nodalpunkt utträder även olika sociala rum såsom **vår offentliga hälsovård** och **I allmänhet**. Med knuttecknet "I allmänhet" infrias antagonisten "frånvaro" runt nodalpunkterna **hälsa** och **sjukdom** - diskurserna artikuleras därmed genom ett antagonistiskt förhållande eftersom elementet hindrar varandras diskurser från att fullbordas; det går inte att ha en **hälsa** med **sjukdom** och det går inte att ha en **sjukdom** med **hälsa**. Texten konstituerar genom dessa element och knuttecken en diskurs rörande **hälsa** som kritiserar andra rådande diskurser gällande fenomenet **hälsa** genom *expertkunskap* då personen i fråga som utfärdar kritiken är en legitimerad läkare. I *Kunskapsöversikt (3.2)* beskrivs denna typ av kunskap som en betydande faktor för konstruktionen av den samhällsbild som statsmakten förespråkade. Utifrån detta stycke formuleras nu en tes om att andra utgångspunkter bör beaktas för synen på **hälsa** - vilket korrelerar till Quennerstedts (2006) forskning om att personers hälsa inte behöver ha någon koppling till manifesta sjukdomar - då tidigare nämnd antagonist tas bort mellan nodalpunkterna. Dessa argument exponeras i stycket efter detta - i syfte för att denna diskurs som konstitueras ska manifesteras en hegemoni inom legitimeringen av **hälsa**.
 Artikeln fortsätter:

Båda **undersökningarna** visade att ungefär 90% av alla dessa s k **friska personer** uppvisade mer eller mindre allvarliga **sjukliga förändringar** i en eller annan form - utan att vara **direkt sjuka**. Den **skenbara hälsan** var oftast maskerad och av kroppen tills vidare kompenserad **sjukdom!** Dessa faktan (...) tvingar oss att söka efter en ny utgångspunkt, en mera konstruktiv och fruktbar definition på begreppet "**hälsa**". Jag skall här försöka att i korthet ge några kännetecken och kriterier på verkligt **robust, stormfast hälsa** - bl a enligt de normer som American National Research Council uppställde år 1927. (*Tidskrift för hälsa: Waerlands månads-magasin*, 1962, s. 11)

Undersökningar kan ses som sociala rum, och som vi uppfattar som en källa till kunskap. Där individen **frisk person** ekvivaleras med elementen "allvarliga", "sjukliga förändringar", "skenbar" och "normer" runt nodalpunkterna **sjukdom** och **hälsa**. I slutet av stycket framträder **robust, stormfast hälsa** som ett nytt socialt rum där dessa nodalpunkter kan artikuleras genom. Genom att kartlägga denna diskursiva artikulering framträder en bild utav att det går att vara "sjuk" och "frisk" samtidigt, men artikuleringen behöver ännu fler

knutpunkter för att fortsätta konstituera den kunskapsorganisation som krävs inom diskursen för att en hegemoni ska kunna uppfyllas över andra diskurser, artikeln fortsätter:

Verkligt god **hälsa** kännetecknas av: **Vitalitet**, en slösande fullhet, en mäktig nästan outtömlig fond av livsglädje, livskraft och **vitalitet**. (...) Den sanna **hälsan** förfogar över en enastående motståndskraft, reglerings-, kompensations- och anpassningsförmåga. (...) Äkta **hälsa** karakteriseras vidare av en höggradig **Elasticitet**. En stor förmåga att snabbt kunna ställa om sig på nya arbets- och livsuppgifter och att kunna anpassa sig till helt nya förhållanden. (...) **Ekonomi**. Människan i full och hel **hälsa** kännetecknas även av ett ekonomiskt arbetssätt. **Hälsa** kännetecknas vidare av **selektivitet**, förmågan att välja rätt och ändamålsenligt, vilket bl a kommer till uttryck i födoämnesvalet, i begär efter frisk luft, hård motion, motvilja mot dålig luft (...) Denna individens förmåga att välja autonomt - med sömngångarens säkerhet och precision - kan tas som tillförlitlig gradmätare på **hälsa**. (*Tidskrift för hälsa: Waerlands månads-magasin*, 1962, s. 11-12)

Runt nodalpunkten **hälsa** artikuleras nu en diskurs kring nodalpunkten **hälsa** genom att ekvivalera elementen runt omkring en identitet; som ska ha följande förmåga för att uppnå en **hälsa**: “vitalitet”, “elasticitet”, “ekonomi” och “selektivitet. I denna ekvivalenskedja finner vi andra element såsom “livsglädje”, “livskraft”, “motståndskraftig”, “anpassningsbarhet” och “välja rätt livsval”. Ekvivalenskedjan avslutas med följande text:

Spontanitet. Man finner i regel en förhöjd nästan glad grundstämning där **hälsan** finns. Det är denna glada förnöjsamhet, som man något enstaka gång träffar på hos enkla **bönder** och **friska naturfolk**. Nära sammanhängande med denna grundstämning är även spontanitetsdraget, dels hos friska människor, dels hos **hälsan** i sig själv. **Hälsan** växer spontant där jordmånen därför finns. (...) **Hälsan** växer sig starkast där de bästa livsbetingelserna finns! **Hälsa** är **Helhet** - ett harmoniskt samspel, inåt och utåt. Där **hälsan** finns förekommer alltid ett harmoniskt samspel mellan olika organ och livsfaktorer och mellan omgivningen och organismen som helhet. Det är därför som ordet **hälsa** härletts från orden hel och helhet. **Hälsa** är helhet och ordning (...) **Hälsa** är ett begrepp som tillhör det organiska livet, och där äger de **fysikaliska lagarna** inte utan vidare tillämpning. **Hälsa** omfattar en större helhet som går utöver den **fysiska materiella verkligheten** och som även innefattar den **metafysiska livssfären**. (*Tidskrift för hälsa: Waerlands månads-magasin*, 1962, s. 12)

Den diskursiva artikuleringen av identiteten avslutas med elementen “spontanitet” och “helhet”, till dessa element kopplas andra element ihop såsom “förnöjsamhet”, “harmoni”, “ordning” och “glad” - för att binda alla nämnda egenskaper till identiteterna **bönder** och **friska naturfolk**. Det sociala rum som ekvivaleras till nodalpunkten och identiteterna är den **metafysiska livssfären** där de sociala rummen som omfattas av **fysiska lagar** och **fysiska materiella verkligheten** inte har någon plats. Genom att kartlägga en *diskursiv artikulering* och de tendenser som bildat språkmönster (gestaltningsteori) kan en entydighet etableras. Denna skildring av **hälsa** kan tolkas utifrån ett salutogent synsätt, även om begreppet ännu inte hade definierats än. Texten stipulerar till att **hälsa** bör ses bortom det **fysiska** (socialt

rum); då ekvivalenskedjan kring diskursen av **hälsa** (nodalpunkt) artikuleras genom olika element som definierar hur identiteten med **hälsa** besitter användbara egenskaper (spontanitetsdraget t.ex.) - både hos friska personer (*patogent* synsätt) och i **hälsan** själv; som en ordnad helhet. Samtidigt finns det ingen antagonistisk artikulering som den diskursiva praktiken kan tyda mellan **hälsa** och **sjukdom**.

6.2 Februari, år 1994

Enligt *diskursteorin* är motstånd ett tillstånd som den dominerande diskursen själv producerar (Laclau & Mouffe, 1985) - detta visar resultaten prov på - och utan motstånd skulle inte en *diskursiv kamp* kunna existera. Det pågår fler konflikter än vad analyserna uppmärksammar dock; varje knut som formas inom knuttecknena är ett resultat av en *diskursiv kamp*.

6.2.1 Dagens Nyheter

Första artikeln som analyseras år 1994 är publicerad den 26 februari med rubriken "Värkande själar får doktorn att tystna i radion" och underrubriken "Bättre information". Artikeln handlar om en doktor som slutar i P1:s program "Doktorn har ordet". Underrubriken till artikeln belyser hur kommunikationen mellan läkare och patient ska bli bättre.

Läkaren har sparat alla brev han fått. (...) För de här breven kan sammantagna ge en bild av vår tids **hälsa** och **sjukdom**, en sorts diagnos på **vårt samhälle** och vår kultur, menar han. Om det är så, hur mår vi då? Vi är ensamma, säger han. Det som gör oss hjälplösa är inte sjukdom, det är livet. Man kan vara så ensam att det gör ont. (*Dagens Nyheter*, 1994, s. 6)

Identiteten **läkaren** innefattar en *expertmakt* - som implicit formar diskursens ordning och ur ett metaperspektiv styr diskursanalysen över den. De nodalpunkter som diskursen struktureras runt är **hälsa** och **sjukdom**. Dessa nodalpunkter är *diskursivt artikulerade* genom ett *antagonistisk* förhållande då en organisering av samtycke, med andra ord *hegemoni*, inte blir möjlig att fullborda. Ekvivalenskedjorna runt knuttecknena består av elementen "diagnos" "mår", "livet" "hjelplösa" och "ensamma". Dessa element kopplas både till identiteten **vi** som ekvivaleras till det sociala rummet **vårt samhälle**. Den diskursiva artikuleringen genom elementet "diagnos" kopplat till det sociala rummet **vårt samhälle** ekvivaleras till ett *moment* som leder vidare till frågan "hur mår vi?". I den diskursiva organiseringen som ekvivaleras för besvara detta artikuleras ett svar genom att knyta an elementet "ensamma" kopplat till identiteten **vi** och sociala rummet **vårt samhälle** runt nodalpunkten **hälsa**. Varför utkristalliseringen sker runt **hälsa** och inte **sjukdom** beror på att

elementet “hjälplösa”; som sker i nästa diskursiva organisering av elementet “ensamma”; ingår i en *diskursiv kamp* med nodalpunkten **sjukdom**. Denna formation leder vidare till att läkaren stipulerar svaret: “det är livet”, samtidigt som **hälsa** är den nodalpunkt som *momenten* ekvivaleras genom - entydigheten blir att **hälsa** kan handla om livet. Styckets slut “Man kan vara så ensam att det gör ont” kommer efter att konflikten mellan elementet “hjälplösa” och nodalpunkten **sjukdom** blottlagts. Genom innehållsanalysen kan det tolkas som att signifikanten **sjukdom** är kopplad till ont på något vis - hade den diskursiva organiseringen sett omvänd ut där meningarna bytt plats hade denna kausalitet inte inträffat.

6.2.2 Svenska Dagbladet

Rubriken lyder: “Helt nya uppgifter i incestmål”; en 17-årig flicka har kommit med nya detaljerade uppgifter om fler sexuella övergrepp som hennes föräldrar ska ha utsatt henne för.

“Åklagaren ansåg att det blir de **sakkunnigas** uppgift att förklara **flickans** handlingssätt. (...) Under **rättegången** ska åtta **sakkunniga** vittnen höras om flickans fysiska och psykiska **hälsa**.”
(*Svenska Dagbladet*, 1994, s. 6)

Identiteten **åklagare** är det direkt explicita tecknet som betecknar *expertmakt* - utifrån denna identitet artikuleras den diskursiva organiseringen som bestämmer var *konflikten* ligger genom elementet “ansåg”. De två andra identiteterna **sakkunniga** och **flicka** är ett exempel var en *diskursiv kamp* sker inom denna kontext; då elementet “uppgift” utkristalliseras från identiteten **sakkunniga** och riktar sig till elementen “förklara” och “handlingssätt” runt identiteten **flicka**. Det sociala rummet **rättegången** gestaltar en plats där rättvisa ska skipas och där dessa två identiteter möts; likt en gladiatorarena men med verktyget *argument* istället för *våld*. Identiteten **sakkunniga** implicit objektifierar artikuleringen “någon som vet” vilket därmed ekvivaleras till ett meningsbärande *moment*, som återigen genom *diskursteoretisk analys* kartlägger den ideologiska strömning som latent infinner sig i denna text. Precis en likadan implicit objektifiering ordnas runt nodalpunkten **hälsa** där elementen “fysisk” och “psykisk” utkristalliseras från. Att elementen “fysisk” och “psykisk” kopplas till **hälsa** är dock inget märkvärdigt med tanke på WHO:s definition av begreppet **hälsa**.

6.2.3 Aftonbladet

Den artikel som analyseras här har rubriken: “Därför är läget så sjukt inom svensk skidsport” med underrubriken “resurser” där stycket om *hälsa* är taget från. Artikelnen behandlar kort vad som krävs för att nå toppen inom skidåkning vilka parametrar som krävs för att nå *god hälsa*.

Norska skidbudgeten den här säsongen ligger på 28 **miljoner kronor** - den **svenska** på åtta. -Nyckeln till toppform och god **hälsa** är en kombination av många ting: perfekt balans mellan träning och vila, riktig kost och dryck, noggrann hygien, ständiga medicinska kontroller. Vi har satsat stora summor på det, säger den **norske landslagsläkaren**. (*Aftonbladet*, 1994, s. 21)

Genom det *gestaltningsteoretiska* perspektivet landar en förståelse i att medias val av att jämföra det sociala rum som **svenska** inbegrips av med det **norska** lateralt innebär att kraften som texten inramar undertrycker andra alternativ. Detta beror på att urvalet påverkar hur det mänskliga medvetandet tar till sig texten, något som är en central uppgift för *gestaltningsteorin* att identifiera (Entman, 1993). Genom *diskursteoretiska termer* ekvivaleras nodalpunkten **miljoner kronor** till ett bestämt antal element som utkristalliserar kring respektive sociala rum: **norska** och **svenska**. Denna *diskursiva artikulering* visar också upp en konflikt mellan rådande sociala rum på grund utav elementen “28” och “åtta” som ekvivaleras till respektive knuttecken. Utöver denna *inramning* väljer även journalisten att ta med identiteten **norske landslagsläkaren** - som inbegrips en *expertmakt* i kontexten; eftersom denna identitet *konstituerar* knuttecknenas ekvivalenskedjor - istället för den **svenske landslagsläkaren** som hade kunnat vara ett alternativ utifrån den *diskursiva artikulering* som ekvivalenskedjor strukturerat. Runt den andra nodalpunkten **hälsa** utkristalliserar elementet “god” som tillsammans jämförs med tecknet “toppform”; ingen *konflikt* sker däremellan eftersom ett organiserat samtycke är på sin plats utifrån deras ekvivalens av den *diskursiva artikuleringen* - **hälsa** är toppform, toppform är **hälsa**. Vidare definierar identiteten **norske landslagsläkaren** nodalpunkten **hälsa** genom att stipulera en kombination av olika element; “perfekt balans mellan träning och vila”, “riktig kost och dryck”, “noggrann hygien” och “ständiga medicinska kontroller”. Genom diskursanalysen av denna text framläggs konklusionen av att **hälsa** är synonymt med “toppform” och kostar pengar - något som den **norska** och **svenska** skidbudgeten speglar; där *konflikten* sker i hur mycket. Det finns mycket som utelämnas till ekvivalensen mellan elementen men som samtidigt legitimerar “riktig” kost och dryck, “noggrann” hygien, “perfekt balans” mellan träning och vila samt vad “ständiga medicinska” kontroller innebär. Detta innebär att en objektiv förståelse och därmed ideologisk sådan blottläggs i läkarens argument som journalisten skildrar vilket korrelerar till *Bakgrund (1.3.4)* samt *Kunskapsöversikt (3.1)* där tidigare forskning objektifierar vad **hälsa** är.

6.2.4 Tidskrift för hälsa

I den sista artikeln av undersökningen uttrycks *hälsa* uttrycks i flera delar, rubriken lyder: “Bra tankar ger en sund livsstil”. Som beskrivet i *Bakgrund (1.3.4)* använder sig journalister som arbetar med tidskrifter av experter inom specifika områden - då syftet är mer att skapa djup och tillförlitlighet än att vara kritisk och oberoende i tillvägagångssättet - i kontrast till journalister med dagstidningar. Det epistemologiska innehållet i artikeln uttröner från en läkare som varit vegetarian sedan barnsben med en uppväxt inom hälsorörelsen, första stycket inkluderande begreppet hälsa lyder:

-Allra **bäst information** om kostens och **livsstilens** betydelse för **hälsan** får vi från de **stora vetenskapliga studierna**. (...) -Den **vetenskapliga litteraturen** visar **samstämt** att det finns en **livsstil** som främjar **hälsan** och en **livsstil** som försämrar den. (...) **Läkaren** nämner **dem** som påstår att högt fettintag och höga kolesterolvärden är ofarliga för hjär**hälsan** som ett exempel. (*Hälsa: tidskrift för hälsa*, 1994, s. 20)

För att tydliggöra kontexten till den sista meningen är exemplet taget för den typ av livsstil som försämrar **hälsa**. Elementen “bäst information” och “kosten” ekvivaleras till nodalpunkterna **bäst information** och **hälsa** som artikuleras genom identiteten **vi** och de sociala rummen som **livsstil** och **vetenskapliga studier** ger meningsfullhet till. De ekvivalenskedjor som *diskursivt artikulerats* fram genom *expertmakt* från identiteten **läkaren** leder vidare till att ett nytt *moment* och *antagonistiskt* förhållande till andra diskurser blir möjligt då tecknet “samstämt” dyker upp inom kedjan. Detta tecken är en *flytande signifikant*, då det inte står i en direkt *konflikt* mot andra knuttecken inom diskursen - *men* mot andra externa diskurser som inte har ett samtycke av den organisering som ekvivaleras till de sociala rummen **vetenskapliga studier** och **vetenskapliga litteraturen**. Betydelsen av nodalpunkten **hälsa** legitimeras genom de differentiella positionerna som elementet “kosten” och sociala rummet **livsstilen** har till elementen “främjar” och “försämrar” - då denna artikulation formar dessa element till *moment*. Då kontexten kring sista meningen är kopplat till elementet “försämrar” ekvivaleras därmed elementen “högt fettintag” och “höga kolesterolvärden” till en artikulation; ett nytt *moment* är bildat som därmed legitimerar definitionen av elementet “försämrar” - högt fettintag och höga kolesterolvärden försämrar **hälsan**. Ett påstående som engagerar läkaren i artikeln lite extra är det som anför att ett glas vin per dag vore nyttigt. Läkaren menar att alkoholen givetvis höjer kolesterolet HDL och minskar blodplättarnas benägenhet att klibba samman och bilda proppar. Konkluderingen av detta faktum avslutas ändå på följande vis:

“Men att **alkoholen** skulle vara positivt för **hälsan** finns det absolut inga **bevis** för.” (*Hälsa: tidskrift för hälsa*, 1994, s. 21)

Nodalpunkten **bevis** innehåller den transparenta och latent funktionen *makt*; den legitimerar hela diskursens definitions- och värderingsapparat kring den andra nodalpunkten **hälsa**. På grund av detta bör tecknet **bevis** både även ses som en antagonist då den *diskursivt artikuleras* i ett antagonistiskt förhållande till **hälsa**. Det sociala rummet **alkoholen** är å andra sidan det tecken som ger mening till *den diskursiva artikulation* som diskursen formas genom. På grund utav de tidigare nämnda sociala rummen **vetenskapliga studier** och **vetenskapliga litteraturen** konstitueras dessa moment i denna text. Utan det kontinuum som myten utgörs hade diskursen aldrig kunnat bli hel. Det finns vetenskap som underbygger att alkoholens effekter gör gott ur ett perspektiv av **hälsan**, men ändå stipulerar läkaren fram sitt svar att det absolut inte finns några bevis för att alkohol skulle vara bra för **hälsan**; paradoxalt? Inte utifrån *gestaltningsteorin*; eftersom verkligheten speglar bara de alternativ som väljs. Nästa stycke belyser läkaren i artikeln en annan läkares argument, vid namn John Harvey Kellogg, som gick bort år 1943. Enligt artikeln hävdade Kellogg följande:

“**Han** hävdade att många **sjukdomar** hänger samman med felaktigt **tänkande**, som i sin tur leder till en **livsstil** som försämrar **hälsan**.” (*Hälsa: tidskrift för hälsa*, 1994, s. 22)

Nodalpunkterna **sjukdomar** och **hälsa** befinner sig i ett antagonistiskt förhållande till varandra eftersom med *diskursteoretiska termer* tolkas en organisering av samtycke som omöjlig. Detta beror på att de *moment* som artikuleras med elementen “hänger samman”, “felaktig” och “försämrar” genom ekvivalenskedjor av identiteten **han** (Kelloggs) - som inbegriper en *expertmakt* - till de sociala rummen **tänkande** och **livsstil** legitimerar definitionen av nodalpunkterna **sjukdomar** som en synonym till “felaktigt tänkande” och “försämrad **hälsa**” som en konsekvens. Den *diskursiva artikuleringen* som de konstituerade knuttecknena talar om är att **sjukdomar** och felaktigt tänkande hör ihop; att det inte finns en kausalitet sinsemellan. Däremot framträder en kausalitet mellan felaktigt tänkande i anslutning till livsstil; en orsak, och försämrad **hälsa**; en verkan. Utifrån de processer som kartlagts går det att stipulera en konklusion av att **hälsa** handlar om livsstil och kost, men också om vilka val som görs - där rätt respektive fel val tas beroende på hur en tänker. Något som kan förändra hur en tänker vore en djupare förståelse för vad dessa *signifikanter* innebär.

7. Diskussion

Först vill jag klargöra att det jag själv anser eller tycker rörande resultat och analys likväl studien i sin helhet är egalt; den primära utgångspunkten för diskussionen utgår snarare från tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. Syftet med studien är att undersöka hur dagstidningarna *Aftonbladet*, *DN* och *SvD* samt *Tidskrift för hälsa* skildrade begreppet *hälsa* år 1962; den månad som ny grundskolelag tillkännagavs av riksdagen - samt år 1994; den månad som förordningen om en ny läroplan beslutades av regeringen. Genomförandet av denna uppgift har omfattats av en krävande och komplex arbetsprocess. Det beror dels på att den tidigare forskning som studien utgår ifrån både angränsar och korrelerar till studiens syfte, samt dels på den ovanliga metodologiska teoribildning som nyttjas. Detta innebär att olika ställningstaganden till undersökningen kompliceras samtidigt som studiens vetenskapliga relevans ökar eftersom sannolikheten för att några av de kunskapsluckor som existerar inom problemområdet fylls igen, eller åtminstone väcks till liv. Samtidigt finns det även en förståelse för att de angreppssätt som studien verkat genom skulle kunna anses tämligen svårförståeliga, något som Winther Jørgensen och Phillips (2012) lyfter upp - vilket även kan försvåra den vetenskapliga intersubjektiviteten.

Precis som Tolvhed och Hakola (2018) tar upp varierar kommunikationen rörande hälsa väldigt mycket. Den stora skillnaden mellan diskurserna i *Resultat och analys (6)* utgörs framförallt av det format som skildringen speglas genom; dagstidning eller tidskrift. Detta beror dels på att tidskriften belyser begreppet hälsa fler gånger, men även på att det finns mer epistemologisk substans i dessa artiklar. Ytterligare har en intressant korrelation mellan resultat, teori och tidigare forskning visat sig genom ett stycke i *Tidskrift för hälsa* från år 1994; det fria valet som varje individ har påverkar inte bara individens hälsa, det tillsammans med livsstil och kost definierar också begreppet genom *expertmakt*. Enligt Tolvhed och Hakola (2018) är ena problemet med denna legitimering att valfriheten ser olika ut för olika personer; beroende på olika strukturer som individer formas genom. Men framförallt det faktum att viljor styrs genom expertkunskap - något forskarna kallar för *healthism*. Utöver detta innebär valfrihet också ett ansvar och där skiljer sig olika individer åt kring hur detta ansvar tacklas. En annan upptäckt i *Resultat och analys (6)* kopplat till tidigare forskning är att både det *patogena* och *salutogena* synsättet av hälsa skildras. Lindholm och Östergren (2012) menar att massmedia ur en historisk synvinkel oftare framställt den *patogena* synen av hälsa. Detta eklateras framförallt i *Aftonbladets* skildringar från år 1962 och 1994. Vad som

ter sig intressant med dessa resultat är att det synsätt som Lindholm och Östergren (2012) menar att massmedia färgats av, framförallt organiseras, formas och legitimeras genom den *objektiva diskursen* - som E. Andersson och I. Andersson (2005) definierat i *Kunskapsöversikt (3.3)*. Eftersom den upplevda aspekten av hälsa, utifrån en *diskursteoretisk terminologi*; inte ens kan existera då det saknas *element* för att *diskursivt artikulera* det subjektiva.

Som stipulerat i *Bakgrund (1.3.4)* har media länge ansett själva att de objektivt rapporterar nyheter utan nyansering. Enligt Laclau och Mouffe (1985); vars *diskursteori* ligger till grund för denna uppsats, innebär dock objektivitet *ideologi*. Beteckningen "objektiv" framstår som givet och oföränderligt och kan därmed ses som en synonym till självklart - när något är självklart får det inte till synes sin betydelse genom att skilja sig från något annat. Däremot är det bara till synes, och därför sätter *diskursteorin* likhetstecken mellan objektivitet och ideologi. Vad som är intressant och korrelerar till detta faktum och som framgår i *Resultat och analys (6)* är att diskurserna snarare verkar skilja sig åt mellan redaktörerna och formaten "dagstidning" kontra "tidskrift" än årtalen. Det går inte att dra några slutsatser kring hur diskurserna skiljer sig åt kring begreppet *hälsa*, mellan artiklarna och brytpunkterna, mer konkret än vad som stipuleras i *Resultat och analys (6)*. När det kommer till de tre (ideologiska) former av *epistemologisk diskurs* som åskådliggörs av E. Andersson och I. Andersson (2005) framträder primärt den *objektiva* diskursen i undersökningen som verkställt - t. ex. vid journalistens entydiga förståelse av hälsa i *Aftonbladet år 1962* som implicerar på att fotboll är bra för hälsan. Denna *diskursiva artikulering* om hälsa - där begreppet definierats och formats genom en *expertmakt* - objektifieras artikelns diskurs kring nodalpunkten fotboll; som något positiv för hälsan. Även om de *kognitiva* och *konstruktivistiska* diskurserna också implicit och explicit styr de utsagor som media skildrats genom (olika mycket beroende på artikel) har det snarare skett i samförstånd till den *objektiva* diskursen. Det beror på att *expertmakten* beskriver material på ett logiskt och hierarkiskt sätt där dess exponering är mer genomgående och tydlig i undersökningen. I kontrast till detta forskningsresultat skildrar både *SvD* och *Tidskrift för hälsa* från år 1962 begreppet hälsa som en resurs genom en *salutogen* syn - innan begreppet ens formulerats vetenskapligt - något som Quennerstedt (2006) definierar hälsa som. I samband med denna ansats kopplas begreppet hälsa ihop med hur vi tänker - där felaktigt kontra rätt tänkande avgör vår *hälsa*. Vilket implicerar på att den *kognitiva diskursen* varit rådande i denna skildring - eftersom den strävar efter informationsåtervinning där klassificeringen av hälsa

ses som intermediärer till diskursens mål av *hegemoni*. Den *konstruktivistiska diskursen* behövs det inget konkret exempel till då studiens teoretiska ramverk vävs ihop av förståelsen för att klassifikationssystemet snarare bör hamna i centrum.

Dessutom behöver Ögren (2007) belysas som menar att paternalismen inom den medicinska kulturen i Sverige verkar vara relativt utbredd. Det är framförallt inte något som är unikt inom kategorin tidskrifter; då de behandlar diverse epistemologiska fenomen med hjälp av experter enligt Ögren (2007). En intressant upptäckt utifrån detta faktum är att artikeln tagen från *Tidskrift för hälsa* år 1962 skrevs direkt av en läkare; utan en journalistisk mellanhand. Paternalismen verkar ha haft en stor påverkan på medias skildring i denna undersökning då den journalistiska positivismen kring den medicinska epistemologin lyst igenom det källmaterial som undersökts. Ifall det har att göra med om de epistemologiska diskurserna kring fenomenet hälsa förändrats eller inte är dock svårt att svara på. Men det som media framhäver, menar Nord och Strömbäck (2012), speglar alltid en viss form av intresse bland läsarna då det behöver kopplas till efterfrågan på något vis. Även om vi inte vet alternativen så belyser *gestaltningsteorin* det faktum att medias alla legitimeringar refereras till någon form av medicinsk expert; i dessa fall genom identiteterna "den sakkunnige" och "läkaren" eller de sociala rummen "vetenskapliga studier" och "fysiska lagar". Detta stoff bör förstås utifrån Entmans (1993) konklusion av att det inte går att säga vad tidningarna samt tidskriften valt att lyfta fram, eftersom vi inte vet vilka alternativ som fanns bland urvalet. Däremot finns det alltid alternativ till *hur* media väljer att skildra och gestalta det urval som används - t. ex. genom knuttecken.

Slutligen måste det problematiseras mer kring det textmaterial som analyseras från *Tidskrift för hälsa* - där "yrkesrollen" läkare intar en central roll. Denna yrkesroll - som påvisar och behandlar sjukdomar, enligt NE (u.å.-m) - har tidskriften vänt sig till när hälsa ska definieras både år 1962 och 1994 (även *DN* och *Aftonbladet* år 1994). På detta sätt legitimerar diskurserna kring *Tidskriften för hälsa* konstituerande av hälsa som begrepp utifrån den *expertmakt* som yrkesrollen läkare genomsyras av. Inte psykologer, fysioterapeuter, sociologer eller andra yrkeskategorier som också arbetar inom det spann som WHO:s definiering av *hälsa* vilar på. Formulering lyder: "Ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande" (WHO, 1948). Dessa aspekter lyfts upp i samband med hälsa som ett tillstånd från år 1994 men inte 1962. *Dagens Nyheter* lyfter upp den sociala aspekten samtidigt som *Svenska Dagbladet* skildrar den psykiska och fysiska aspekten av hälsa. Vidare

är det mycket möjligt att *Tidskrift för hälsa*, *DN* och *Aftonbladet* använder andra yrkeskategorier än läkare, liksom definitioner, när de väljer att skildra begreppet hälsa andra gånger än de brytpunkter som undersöks i uppsatsen.

7.1 Metoddiskussion

Enligt E. Andersson och I. Andersson (2005) sker kunskapsorganisation hela tiden. Detta var något som kopplades till uppsatsens metod och handlar om hur analysen av tidningarnas skildringar gått till och hur kunskapen från analysen organiserats. Tidigare forskning, val av metod samt teoribildning passade bra in till det källmaterial som samlades in. Språket var relativt lättolkat då det inte har hunnit utvecklas så mycket sedan artiklarna skrevs. I analysarbetet användes det teoretiska och metodologiska paradig som uppsatsen utgår ifrån. Källmaterialet studerades och lästes igenom flera gånger för att en djupare och mer nyanserad förståelse skulle möjliggöras för hur den *diskursiva artikuleringen* strukturerats genom språkmönstrets latenta knuttecken. I den *diskursteoretiska analysen* identifierades och markerades de tecken som överensstämte med *Vetenskaplig modell (4.3)*. Detta krävde en *hermeneutisk tolkning* eftersom angreppssättet kombinerades med *gestaltningsteori* och *semiotisk innehållsanalys* vars mål är att avslöja processer som rör meningsproduktion och tolkningsramar för hur kontextbeskrivning används i artiklarna. Operationaliseringen gick bra, men det bör tilläggas att det var en tidskrävande process med mycket tankearbete. Det mest explicita och omfattande resultaten som analysmetoden givit är hur ett tankearbete kan arbetas fram genom abstrakta teorier för att blottlägga något latent och ännu mer abstrakt - det *makt*, *ideologi* och *klassificeringar* legitimeras genom. Studiens tillförlitlighet och trovärdighet kan tolkas som god utifrån den process som bearbetas genom vald teoribildning, metod och tidigare forskning - ställt mot studiens syfte och frågor. Åtminstone ur det konstruktivistiska synsättet som teoribildningen vilar på.

Att vara kritisk till en sådan omfattande arbetsprocess som denna studie omsluts av är oerhört viktigt. Framförallt eftersom processen reviderats och bearbetats om flera gånger utifrån tolkningar som bygger på teorier - något som aldrig bör anses vattentätt. Dock bör kritiken inte ske på ett sätt som stjälper produktiviteten eller förmågan att arbeta hermeneutiskt - risken med detta kan annars bli att det går så långt att en nihilism tar över; och substansen tvinar. Något som bör poängteras ur ett kritiskt förhållningssätt är att en liten chans finns för att en miss skett vid antalet sökordsträffar av hälsa i samband med att det analoga

källmaterialet skulle samlas in - även om det inte spelar något större roll för studiens resultat. Dessutom går det alltid att vara efterklok; antalet kontexter visade sig utgöras av en onödigt hög kvantitet. Vilket beror på det faktum att de första kontexter som valdes utifrån den hierarkiska ordningen i datainsamlingsmetoden oftast fanns med i medias skildring. En viktig insikt som kom senare under arbetsprocessen var att det är *begreppet* hälsa som ska studeras, inte hälsa som ett *fenomen* då det hade gjort urvalet betydligt bredare på grund utav alla synonymer. En synonym till fenomenet hälsa är termen "hälso" som möjligtvis varit mer återkommande än hälsa i källmaterialet, åtminstone inom *Tidskrift för hälsa*, på grund utav all reklam kring olika produkter rörande hälsa - t. ex. "hälsokost" eller "hälsopiller". Detta påverkade dock inte heller analysmetoden på något vis eftersom en begrepps- och kontextuell avgränsning fortfarande var på sin plats. Däremot hade ett omformulerat syfte samt fler sökord kanske behövts om det inte fanns tillräckligt med källmaterial utifrån det valda syftet och urvalsmetod som studien utformats genom, konsekvensen av detta hade dock blivit att studiens grundläggande struktur skulle behöva ändras. *Tidskriften för hälsa* hade separata nummer för alla månader år 1962 förutom juni och juli som slogs ihop - därmed breddades urvalet något just för det nedslaget. Detta påverkade dock inte undersökningen på något vis (även om det är värt att nämna på grund utav studiens syftesformulering) eftersom tidskriftens nummer för dessa månader - sex och sju - hade lika många sidor som resterande (enstaka) nummer.

Ett val av andra teoribildningar med efterföljande angreppssätt hade kunnat ske för analysen - men i samband med detta konstaterande behöver forskaren också fråga sig själv; vad vill jag ta reda på? Ifall det inte är en analys av hur *begreppet* hälsa struktureras genom ett språkmönster i tidningsartiklar vill jag kanske istället ta reda på hur *fenomenet* hälsa förstås i praktiken av aktiva idrottslärare idag och hur det kan kopplas till läroplanens innehåll? Problemformulering föder ett syfte och syftet föder en frågeställning; där teori, metod och tidigare forskning plötsligen blir aktuella att utforska. Vid en etnografisk innehållsanalys där materialet urskiljs genom teman kommer de strukturer och mönster som konstituerat datan tolkas annorlunda då det latent innehåll påtvingas av en kategorisering; som ofta ordnas efter kulturella föreställning som klass, kön eller etnicitet. Skulle angreppssättet istället ändras till en kvantitativ innehållsanalys med deduktiv praxis och sannolikhetsurval; hade mycket mer källmaterial behövts samtidigt som syftet hade behövts formuleras om. Det skulle i så fall kunna lyda på följande vis: "Syftet med studien är att undersöka i vilka typer av sammanhang media skildrar fenomenet hälsa genom" eller "hur stort intresse visar

massmedier för frågor rörande hälsa och i vilken form tar sig detta”. En annan aspekt av det hela är att forskaren väljer en struktur och metod efter bekvämlighetsskäl eller allmänt intresse. Slutligen behöver en senare upptäckt från tidigare forskning problematiseras ur en metodologisk aspekt; Lindholm och Östergren (2012) lyfter upp att *hälsa* fått ett växande utrymme i styrdokumenterna utan att Skolverket någonsin tydliggjort begreppet. Enligt Eriksson (1996) verkar det (som tidigare nämnt) aldrig gå att finna en helt tillfredsställande *definition* av hälsa. Utifrån detta går det stipulera att begreppet *hälsa* inte bara behöver ses som en *nodalpunkt* ur diskursteoretiska termer, men även som en *myt*.

7.2 Vidare forskning

Under arbetsprocessen tillkom många nya insikter, t. ex. finns det flera intressanta mentaliteter och idéströmningar under de tidpunkter som studien undersöker - men även tiden som ledde fram till dem. Hur utbredda diskurserna i samhället, rörande hälsa var, som denna studie undersökt är dock inget som går att besvara men som vidare forskning kan undersöka. Vidare vore det intressant att dyka djupare in bland de diskurser som rådde vid de tidigare skeenden som ledde fram till konungens proportion av en ny grundskolelag. Dessutom vore det intressant att forska vidare för att finna olika förklaringar och kopplingar till de opinionsbildningar som dominerade de olika samhällsdiskurserna från efterkrigstiden i Europa och framåt.

Slutligen, enligt tidigare forskning har massmedia oftare framställt en *patogen* syn på hälsa samtidigt som *Tidskrift för hälsa* och *SvD* skildrade en mer *salutogen* syn (innan denna vetenskapliga term myntades). Hur mycket korrelerar då den maktapparat som vetenskapens legitimering av definitioner sker genom, genom konstituerandet av ett synsätt som både kan påverka hur skildringen och framställningen av ett begrepp eller fenomen går till? Detta blir något att ta reda på...

8. Referenslista

8.1 Källmaterial

Aly, K-O. (1962). Detta är hälsa. *Tidskrift för hälsa: Waerlands månads-magasin* (nr. 6-7), 11-12.

Börjesson, T.S. (1994). Därför är läget så sjukt inom svensk skidsport. *Aftonbladet*. Sport.

Galin, G. (8 juni 1962). Lek och smånätt rullning - tack för det!. *Aftonbladet*. Sport.

Johansson, A. (26 februari 1994). Värkande själar får doktorn att tystna i radion. *Dagens Nyheter*. Allmänt.

Löfström, K. (8 juni 1962). Hälsingeliv. *Svenska Dagbladet*. Sthlm.

Olsson, E. (1994). Bra tankar ger en sund livsstil. *Hälsa: tidskrift för hälsa* (nr. 2), 20-22.

TT. (23 februari 1994). Helt nya uppgifter i incestmål. *Svenska Dagbladet*. Inrikes.

Åhman, S. (28 juni 1962). Foxchefen avgår efter årsförlust på 115 milj kr. *Dagens Nyheter*. Allmänt.

8.2 Elektroniska källor

Aftonbladet. (19 oktober 2016). *Om Aftonbladet - kontakt och redaktionell policy*.

<https://www.aftonbladet.se/om-aftonbladet/a/LOIQ4/om-aftonbladet>

Aira, T., Tuominiemi & Kannas, L. (2014). *Finnish pupils' perceptions of health education as a school subject* (vol. 21). International Union for Health Promotion and Education.

<https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1757975914523481>

Andersson, E. & Andersson, I. (2005). *Hur tre epistemologiska diskurser och synen på kunskapsorganisation inom dem manifesteras i text*. [Magisteruppsats, Högskolan i Borås].

DiVA. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1309722/FULLTEXT01.pdf>

Brå. (29 november 2022). *Våld och misshandel*.

<https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-och-misshandel.html>

Chalmers högskola. (7 maj 2014). *Utformning av rapport/examensarbete*.

<https://student.portal.chalmers.se/sv/chalmersstudier/programinformation/maskiningenjor/examensarbete/Sidor/Utformningavrapport.aspx>

Codex. (2 mars 2022). *Codex regler och riktlinjer för forskning*. <https://www.codex.uu.se/>

Delegationen för jämställdhet i skolan. (2010). *Skolan och ungdomars psykosociala hälsa* (SOU 2010:80). Elanders Sverige.

https://www.researchgate.net/profile/Jennie-Ahren/publication/230648068_Skolan_och_ungdomars_psykosociala_halsa/links/0912f5027a39899e77000000/Skolan-och-ungdomars-psykosociala-halsa.pdf

Ecklesiastikdepartementet. (SFS 1962:319). *Skollag; given stockholms slott den 6 juni 1962*.

https://www.lagboken.se/Lagboken/start/skoljuridik/skollag-2010800/d_2682774-sfs-1962_319

Ekberg, J-E. (2016). *What knowledge appears as valid in the subject of Physical Education and Health? A study of the subject on three levels in year 9 in Sweden* (vol. 21). Physical Education and Sport Pedagogy.

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17408989.2014.946006?needAccess=true>

Englund, T. (1986). *Curriculum as a political problem: changing educational conceptions, with special reference to citizenship education*. [Doktorsavhandling, Uppsala universitet].

DiVA. <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A313906&dswid=-682>

Entman, R. M. (1993). *Framing: Toward Clarification of a fractured Paradigm* (Vol. 43).

Journal of Communication. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

Florin, C. (2010). *Från folkskola till grundskola 1842-1962*. Lärarnas historia.

https://lararnashistoria.se/wp-content/uploads/2020/08/Fr%C3%A5n%20folkskola%20till%20Ogrundskola_0.pdf

Folkhälsomyndigheten. (3 mars 2022a). *Därför ökar psykisk ohälsa bland unga*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/vad-ar-psykisk-halsa/darfor-okar-psykisk-ohalsa-bland-unga/>

Folkhälsomyndigheten. (6 april 2022b.). *WHO och internationell samordning*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/internationellt-samarbete/wo-samarbete/>

Grynko, A. (2012). *Media transparency through journalists interpretations: Research in Ukraine*. [Doktorsavhandling, National University of Kyiv-Mohyla Academy]. TDX.

<https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/117311/ag1de1.pdf;sequence=1>

Hanell, L. (2017). *The Knowledgeable Parent: Ideologies of Communication in Swedish Health Discourse*. [Doktorsavhandling, Stockholms universitet]. DiVA.

<http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1072837/FULLTEXT02.pdf>

Karlsson, M. (2021). *Medias framställning av unga kvinnor i marginaliserade områden: En kritisk diskursanalys av medieporträtteringen av unga kvinnor i tre Stockholmsförorter*.

[Magisteruppsats, Södertörns högskola]. DiVA.

<http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1611433/FULLTEXT01.pdf>

Lindholm, M. & Östergren, M. (2012). *Idrott och hälsa - en studie av lärares hälsoundervisning*. [Examensarbete, Umeå universitet]. DiVA.

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:633059/FULLTEXT01.pdf>

Lundmark, F. (2006). *Skolans syfte mellan 1965 & 1994 - En problematisering av synen på gymnasieskolan utifrån ett utbildningsfilosofiskt perspektiv*. [Examensarbete, Umeå universitet]. DiVA.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:140458/FULLTEXT01.pdf>

Nationalencyklopedin. (u.å.-a). *Aftonbladet*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/aftonbladet>

Nationalencyklopedin. (u.å.-b). *Begrepp*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/begrepp>

Nationalencyklopedin. (u.å.-c). *Dagens Nyheter*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/dagens-nyheter>

Nationalencyklopedin. (u.å.-d). *Deducera*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/deducera>

Nationalencyklopedin. (u.å.-e). *Diskurs*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/diskurs>

Nationalencyklopedin. (u.å.-f). *Epistemologi*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/epistemologi>

Nationalencyklopedin. (u.å.-g). *Fenomen*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/fenomen>

Nationalencyklopedin. (u.å.-h). *Hermeneutik*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/hermeneutik>

Nationalencyklopedin. (u.å.-i). *Hälsa*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/h%C3%A4lsa>

Nationalencyklopedin. (u.å.-j). *Induktiv*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/induktiv>

Nationalencyklopedin. (u.å.-k). *Krönika*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/kr%C3%B6nika>

Nationalencyklopedin. (u.å.-l). *Ledare*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ledare>

Nationalencyklopedin. (u.å.-m). *Läkare*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/l%C3%A4kare>

Nationalencyklopedin. (u.å.-n). *Media*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/media>

Nationalencyklopedin. (u.å.-o). *Ontologi*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ontologi>

Nationalencyklopedin. (u.å.-p). *Patogen*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/patogen>

Nationalencyklopedin. (u.å.-q) *Regi*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/regi>

Nationalencyklopedin. (u.å.-r). *Riksförbundet Hälsöfrämjandet*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/riksf%C3%B6rbundet-h%C3%A4lsöfr%C3%A4mjandet>

Nationalencyklopedin. (u.å.-s). *Salutogen*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/salutogen>

Nationalencyklopedin. (u.å.-t). *Svenska Dagbladet*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/svenska-dagbladet>

Nilsson, L. & Lindström, B. (1998). *Learning as health promoting process: The salutogenic interpretation of the Swedish curricula in state education* (vol. 14). International Union for Health Promotion and Education.

<http://hv.diva-portal.org/smash/get/diva2:696903/FULLTEXT01.pdf>

Ocast. (u.å.). *Topplista Sveriges största tidningar*. Orvesto konsument.

<https://ocast.com/se/toplists/orvesto-konsument-api>

Höjer, H. (2016). *Vissa blir längre - andra bli kortare*. Forskning & Framsteg.

<https://fof.se/artikel/2016/9/vissa-blir-langre-andra-kortare/>

Quennerstedts, M. (2006). *Att lära sig hälsa*. [Doktorsavhandling, Örebro universitet]. DiVA.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:136837/FULLTEXT01.pdf>

Sandahl, B. (2004). *Tystnad, samtycke eller protest? - En studie av reaktionerna på reformerna av idrottsämnet i grundskolan 1962-1994* (nr. 4-2004). Svensk idrottsforskning.

<https://www.idrottsforskning.se/wp-content/uploads/2014/04/Reaktionerna-idrottsamnet-grundskolan.pdf>

Skolverket. (u.å.). *Förordning om läroplan för det obligatoriska skolväsendet*.

<https://www.skolverket.se/skolfs?id=100>

SOM-undersökningen i Göteborg 1991

[https://www.gu.se/sites/default/files/2020-04/1282694_hela_boken.pdf]. (1992). Göteborgs universitet.

Sveriges riksdag. (u.å.). *Kungl. Maj:ts proposition nr 136 år 1962*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/kungl-majts-proposition-nr-136-ar-1962_EN30136/html

Sveriges Riksdag. (SFS 2003:460). *Lag om etikprovning av forskning som avser människor*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003-460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460

Vetenskapsrådet. (u.å.). *God forskningssed*.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

withDefiance. (13 mars 2013). *Debate Noam Chomsky & Michel Foucault - on human nature*

[Subtitled] [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=3wfNI2L0Gf8&t=2112s>

Ögren, K. (2007). *Psychosurgery in Sweden 1944-1954: The Practice, the professional and the Media Discourse*. [Doktorsavhandling, Umeå universitet]. DiVA.

<http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:140147/FULLTEXT01.pdf>

8.3 Litteratur

Barrett, M. (2012). Ideology, Politics, Hegemony: From Gramsci to Laclau and Mouffe. I S. Zizek (Red.), *Mapping ideology* (s. 227-235). Verso.

Bauman R. & Briggs, C.L. (1990). *Poetics and Performance as Critical Perspectives on Language and Social Life* (Vol. 19). Annual Review of Anthropology.

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.

Briggs, C.L. & Hallin, D.C. (2016). *Making health public: How News Coverage Is Remaking Media, Medicine, and Contemporary Life*. Routledge.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2 uppl.). Liber.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber.

Börjesson, M. & Palmblad, E. (2007). *Diskursanalys i praktiken*. Liber.

Börjesson, M. & Rehn, A. (2009). *Makt*. Liber.

Cameron, L. (2001). *Teaching languages to young learners*. Cambridge University Press.

Chouliaraki, L. & Fairclough, N. (1999). *Discourse in late modernity: Rethinking critical discourse analysis*. Edinburgh Univ. Press.

Eriksson, K. (1996). *Hälsans idé* (2 uppl.). Liber/Almqvist & Wiksell medicin.

Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. Hodder arnold.

- Florén, A. & Ågren, H. (2006). *Historiska undersökningar: Grunder i historisk teori, metod och framställningssätt* (2 uppl.). Studentlitteratur.
- Foucault, M. (1973). *The birth of the clinic: An Archeology of Medical Perception*. Tavistock Publications Limited.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972–1977*. Harvester Wheatsheaf.
- Foucault, M. (1993). *Diskursens ordning: installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970*. B. Östlings bokförl. Symposion.
- Foucault, M. (2002). *Sexualitetens historia: Njutningarnas bruk*. Bokförlaget Daidalos.
- Foucault, M. (2012). *Vetandet arkeologi* (2 uppl.). Arkiv Förlag.
- Hadenius, S., Weibull, L. & Wadbring, I. (red.). (2011). *Massmedier: Press, radio och TV i den digitala tidsåldern* (6 uppl.). Ekerlids förlag.
- Hall, S., Hobson, D., Lowe, A. & Willis, P. (1980). *Culture, Media, Language*. Routledge.
- Howarth, D. (2007). *Diskurs*. Liber.
- Institutionen för Rörelse, Kultur och Samhälle. (2022). *Uppsatsguiden: Råd och anvisningar till studenter, handledare, seminarieledare och examinatorer vid uppsatsskrivande*. GIH.
- Johannisson, K. (1990). *Medicinens öga: sjukdom, medicin och samhälle - historiska erfarenheter*. Norstedt.
- Kvarnström, L. & Hedenborg, S. (2019). *Det svenska samhället: Böndernas och arbetarnas tid*. Studentlitteratur.
- Laclau, E. & Mouffe, C. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. Verso.

Neumann, I.B. (2003). *Mening Materialitet Makt: En introduktion till diskursanalys*. Studentlitteratur.

Nord, L. & Strömbäck, J. (red.). (2012). *Medierna och demokratin* (2 uppl.). Studentlitteratur.

Nordling, L. & Stúr, E. (2009). *Tyckandets tid: journalistisk, kommentar valrörelse*. Institutet för Mediestudier.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2021). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv* (4:e uppl.). Liber.

Patel, R. & Davidsson, B. (2019). *Forskningsmetodikens Grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (5 uppl.). Studentlitteratur.

Richardson, J.E. (2007). *Analysing Newspaper: An Approach from Critical Discourse Analysis*. Red Globe Press.

Schånberg, I. (1994). *Flickskolan i 1927 års skolreform: kvinnosyn och könskonflikt i utbildningspolitiken*. (Scandia (Lund)).

Silverstein, M. & Urban, G. (1996). *Natural Histories of Discourse*. The University of Chicago Press.

Strömbäck, J. (2000). *Makt och medier: Samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna*. Studentlitteratur.

Strömbäck, J. (2009). *Makt medier samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*. Studentlitteratur.

Sue, D. W. & Spanierman, L. (2020). *Microaggression in Everyday Life* (2 uppl.). Wiley.

Sundin, J., Hogstedt, C., Lindberg, J. & Moberg, H. (Red.). (2005). *Svenska folkets hälsa i historiskt perspektiv*. Statens folkhälsoinstitut.

Tolvhed, H. & Hakola, O. (2018). The individualisation of Health in late Modernity. I J. Kananen, S. Bergenheim & M. Wessel (Red.), *Conceptualising public health - Historical and contemporary struggles over key concepts* (s. 190-200). Routledge.

Weibull, L. (1983). *Tidningsläsning i Sverige: tidningsinnehav, tidningsval, läsvanor*. Liber.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2012). *Diskursanalys som teori och metod* (15 uppl.). Studentlitteratur.

8.4 Bilagor

Bilaga A

Gymnastik- och idrottshögskolan.

<https://www.gih.se/> [Hämtad 2022-11-05]

Bilaga B

Hälsa - En allmänt omfattad definition saknas då dess betydelse är vidare än frihet från sjukdom (NE, u.å.-i). (I uppsatsen får fenomenet hälsa olika betydelser beroende på kontext.)

Media - Förmedlingslänk, "massmedia" förmedlar information eller underhållning till en stor publik (NE, u.å.-n). Enligt Nord och Strömbäck (2012) finns det olika medietyper; bland annat tidning, radio och TV.

Ledarskribent - En högre utbildad journalist som har legitimiteten för att uttrycka publikationens åsikt i en aktuell fråga. Ledarskribenter spelar en central roll i den politiska debatten i länder med tryckfrihet (NE, u.å.-l).

Krönikör - Person som skriver krönikor, särskilt i pressen. Krönikor beskriver händelser med en större detaljrikedom än nyhetsreportage (NE, u.å.-k).

Bilaga C

Denna bilaga ger en djupdykning i skolutvecklingens och massmedias historia. Läskunnigheten var en viktig färdighet i protestantiska länder såsom Sverige redan på 1600-talet, eftersom då fanns ett krav av att kunna läsa bibeln; åtminstone Luthers Lilla katekes (lärobok för undervisning i luthersk kristen tro). Redan år 1686 stod det i kyrkolagen att föräldrar var ansvariga för barnens undervisning - och dåvarande stat (i form av kyrka, adel och konung) kontrollerade detta genom husförhör av präster. Denna prövning, menade Hedenborg och Kvarnström (2019), pågick ända fram till slutet av 1800-talet. Tack vare detta har forskning senare kunnat konstatera att läskunnigheten bland den svenska befolkningen uppgick till cirka 80 procent vid slutet av 1700-talet.

Enligt Hedenborg och Kvarnström (2019) finns det även forskning som drar slutsatser för att läs- och skrivkunnighet förändrar människors sätt att tänka - inte bara vad människor tänker på. Hedenborg och Kvarnström (2019) beskriver hur språkforskaren Walter Ong framfört hur dessa egenskaper påverkar individens "jaguppfattning". Walter menar att en talspråklig kultur inte lämnar utrymme till reflektion över delar i samtalet vilket läsandet gör, då det alltid går att gå tillbaka till enskilda stycken och jämföra dessa texter mot varandra; som ökar människors utsikter för eftertanke. När det kommer till effekten av skrivkunnighet menar Walter att det ytterligare kan fördjupa ens reflexivitet eftersom det skrivna ordnas och ordnas av författaren; genom detta upprättas en inre dialog. När författaren läser sin egna text skapas nämligen nya möjligheter för organisering på en helt annan nivå än för den som endast skriver eller talar. Under läs- och skrivandeprocessen övas förmåga på att se sig själv utifrån, menar Walter. Därmed kan läs- och skrivkunnighet anses som viktiga egenskaper för utvecklandet av alla välfärdssamhällen. Under 1800-talet grundades de dagstidningar som denna uppsats undersöker vilket också var en bidragande motivationsfaktor för att läsa sig läsa.

År 1842 inrättades den obligatoriska skolan - folkskolan (sex års skolgång, efter år 1936 utökades den till sju år) - men detta innebar inte att det var obligatoriskt att gå i skolan, däremot blev alla skyldiga att inhämta de krav på kunskaper och färdigheter som folkskolan förmedlade. Innan folkskolan uppstod fanns det en parallell skolform som betecknades för elementärskolor (ombildades senare till "läroverk", tidigt 1800-tal till 1970-talet) - men skillnaden till folkskola var stor och forskare betraktar folkskolan som en fattigskola i jämförelse. Enligt Hedenborg och Kvarnström (2019) hade obligatorisk närvaro blivit svårt

att tillmötesgå då det saknades skolbyggnader i Sverige under 1840-talet - det dröjde till slutet på 1800-talet innan de flesta barn gick i skolan. När det kommer till läraryrket fick kvinnor rätten i att undervisa barn år 1853, dock bara mindre åldrar, men sju år senare fick de även rätten att undervisa i folkskolan. Anledningen till att kvinnor ansågs vara särskilt lämpade som lärare för yngre åldrar motiverades, enligt Hedenborg och Kvarnström (2019), med att det låg i linje med kvinnors traditionella ansvar för barnens uppfostran. Fram till 1920-talet var utbildningen i Sverige fortfarande en fråga om klass och genus, men med ett riksdagsbeslut år 1927 ändrades detta något. Enligt forskaren Schånberg (1994) var detta beslut ett steg i rätt riktning inom processen för utökad jämställdhet mellan könen. Kommunala flickskolor upprättades och flickor fick nu även tillträde till de statliga gymnasierna vilket öppnade upp för att fler ungdomar oavsett kön kunde ta studentexamen. Parallellskolesystemet överlevde fram till 1962 års grundskolereform - först då genomfördes ett relativt jämlikt och jämställt utbildningssystem samtidigt som flickskolorna började avvecklas. Systemet är detsamma som vi har idag med en obligatorisk nioårig grundskola. Detta är året som denna uppsats undersöker, samt år 1994 då den första läroplanen kom ut med ämnesnamnet "idrott och hälsa".

Den statliga indragningsmakten, som gjorde det möjligt för statsmakten att stoppa innehåll som de ansåg skadligt, avskaffades år 1840. *Aftonbladet* var den enda tidning i denna undersökning som är äldre än så och det var inte ovanligt att myndigheten gick in och stoppade dess produktion fram tills dess. Även om en allt större del av befolkningen i Sverige ville hålla sig uppdaterad om olika skeenden i samhället hade många inte råd förrän i början på 1900-talet (Hedenborg & Kvarnström, 2019). Hedenborg och Kvarnström (2019) menade att massmedia hade en stor betydelse för opinionsbildningen under 1800- och 1900-talet där dagstidningen kan ses som startpunkten för denna nya era. Förutom de inskränkningar i pressfriheten som skedde under andra världskriget då samlingsregeringen tillsatte en informationsstyrelse som förmedlade till massmedia vad som var tillåtet att publicera och inte har utvecklingen gått mot allt friare tyglar. Men yttrandefrihet liksom demokrati i övrigt är inget som ska tas för givet, eftersom det kräver att folk fortsätter stå upp för de åsikter som demokratin vilar på.

En avgörande faktor bakom utvecklingen av det massmediala området var tekniken, denna faktor har också snabbat på den opinionsbildande makt som media har enligt Hedenborg och Kvarnström (2019). År 1962 blev ett nytt trendbrott, då statsminister Tage Erlander deltog i

ett underhållningsprogram (Hylands hörna), politiker hade aldrig tidigare i Sverige deltagit i sådana offentliga sammanhang. Idag är detta vardagsmat då olika "talkshows" bjuder in politiker eller innan vid valår då partiledarutfrågningar sker sporadiskt. Dessa utfrågningar är lysande exempel på de tillfället media påverkar opinionsbildningen, då en mediekanal kan gå ut med att frågorna är bestämda utifrån medborgarna i landet - vilket de kanske är - fast vad som inte framgått är att media satt agendan där frågorna avgränsats utifrån ett urval. Även om mediekanalen inte bestämt detta urval helt isolerat så är det fortfarande media som är ytterst ansvarig för det.

Bilaga D

Denna bilaga visar upp otydligheten kring hälsa som fått ett växande utrymme i styrdokumenterna sedan Läroplanen för grundskolan kom ut år 1962, något som *Kunskapsöversikt (3.1)* belyser. idrott och hälsa eller idrott för hälsa? Vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm definieras idag begreppet idrott som all fysisk aktivitet som genomförs med målet att främja hälsa och välbefinnande, prestation och etisk upplevelse (Fürstenbach, 2013). Begreppet idrott är alltså utifrån denna definition en orsak och hälsa en verkan, så borde inte skolämnet idrott och hälsa utifrån denna förståelse heta idrott för hälsa istället? Det inledande stycket av idrott och hälsa i Lgr 22 lyder:

“Positiva upplevelser av idrott, rörelseaktiviteter och friluftsliv under uppväxten har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva genom livet. Genom rörelse och hälsofrämjande levnadsvanor får människor redskap för att kunna påverka och ta ansvar för sin hälsa.” (Skolverket, Lgr: idrott och hälsa, 2022)

Även här intar begreppet hälsa en verkan och idrott, rörelseaktiviteter och friluftsliv en orsak. Hälsa ses återigen som en målsättning att förhålla sig till. En annan intressant upptäckt inom Lgr (2022) kopplat till ämnet är att Begreppet idrott inte finns med i det centrala innehållet; något hälsa gör. I t. ex. Finland har skolan delat upp ämnet där hälsa som ämne står på helt egna ben och enligt en vetenskaplig artikel (Aira et al., 2014) har en undersökning kring detta skett vilket tyder på positiva opinioner bland elever.

I motsats till Lgr 22 så belyser både Lpo 94 för idrott och hälsa samt Lgr 62 för Gymnastik; begreppet *idrott* i det centrala innehållet:

“I ämnet förekommer t.ex. gymnastik, bollspel och friidrott där inslag av träning och lagtävlingar på olika sätt kan förbereda och träna elever för målmedvetna satsningar, lagarbete och samverkan.” (Skolverket, Lpo: Idrott och hälsa, 1994)

“Lektion i fri idrott skall läggas upp så, att eleverna i första hand tränas allsidigt.” (Skolverket, Lgr: Gymnastik, 1962)

Vad som däremot skiljer dessa läroplaner väsentligt är att Lpo 94 inte har kvar olika idrottsgrenar som huvudmoment, även om Lpo belyser idrott inom ämnets målsättning:

“Eleven skall ha kunskaper i de vanligaste idrottsgrenarna samt kunna organisera och leda en idrottsaktivitet.” (Skolverket, Lpo: Idrott och hälsa, 1994)

Detta stycke speglas av en viss otydlighet - och risken med otydlighet är att normerna tar över praxis, enligt psykologiprofessorn Derald Wing Sue (Sue & Spanierman, 2020). Förändringen av innehållet visar även på att idrott som begrepp tar allt mindre plats i Skolverkets styrdokument för grundskolan, men namnet “idrott och hälsa” består. Vad som kan ifrågasättas i samband med denna otydlighet idag är; hur såg alternativet ut? I Lgr 62 uppmuntrades t. ex. tävling då det ansågs vara en stimulerande arbetsform med nära anknytning till ämnet.

Bilaga E

Lgr 62/Lgr 69: Gymnastik "Huvudmoment"	Lgr 80: Idrott "Huvudmoment"	Lpo 94: Idrott och hälsa "Kunskapsområden"
Gymnastik	Gymnastik	Rörelse, rytm och dans
Dans	Hälsa, hygien och ergonomi	Natur och friluftsliv
Lek	Bollspel och lekar	Livsstil, livsmiljö och hälsa
Bollspel	Dans	
Fri idrott	Fri idrott	
Orientering	Orientering och friluftsliv	
Skridskoåkning	Lek	
Skidåkning	Simning och livräddning	
Simning	Skidåkning	
	Skridskoåkning, iskunskap och livräddning	

Sandahl, B. (2004). *Tystnad, samtycke eller protest? - En studie av reaktionerna på reformerna av idrottsämnet i grundskolan 1962-1994* (nr. 4-2004). Svensk idrottsforskning. <https://www.idrottsforskning.se/wp-content/uploads/2014/04/Reaktionerna-idrottsamnet-grundskolan.pdf>

Bilaga F

Paternalism - Ett beskyddande förhållningssätt hos en överordnad till en underordnad, en idé om att den underordnade inte kan skaffa sig vissa resurser utan hjälp från den överordnade.

Induktiv - Föra in teorier utifrån observationer / erfarenheter (NE, u.å.-j).

Deducera - Observera utifrån teorier och dra rationella slutsatser av detta (NE, u.å.-d).

Ontologi - Läran om verkligheten, det innebär att olika begrepp och kategorier behöver antas sanna för att förstå verkligheten (NE, u.å.-o).

Epistemologi - Teori om kunskap, dess natur och hur den fungerar (NE, u.å.-f).

Diskurs - Enligt Winther Jørgensen och Phillips (2012) är diskurs ett bestämt sätt att tala om och förstå världen på - en definition som uppsatsen utgår ifrån (NE, u.å.-e).

Diskursanalys - Diskursanalys är en analys av de strukturer som konstruerar en diskurs. Det finns olika angreppssätt inom diskursanalys, de vanligast förekommande är *diskurspsykologi*, *kritisk diskursanalys* och *diskursteori*. Laclau och Mouffes diskursteori som uppsatsen använder följer ganska strikt Foucaults idéer och betraktar individen som determinerad av strukturer, medan diskurspsykologi och kritisk diskursanalys i högre grad harmonierar med Roland Barthes slagord att människor är "språkets herrar och slavar". (NE, u.å.).